

MEMÒRIA ANUAL DE GESTIÓ 2018

GENERALITAT
VALENCIANA

TOTS
A UNA
veu

parc natural
de la tinença
de benifassa

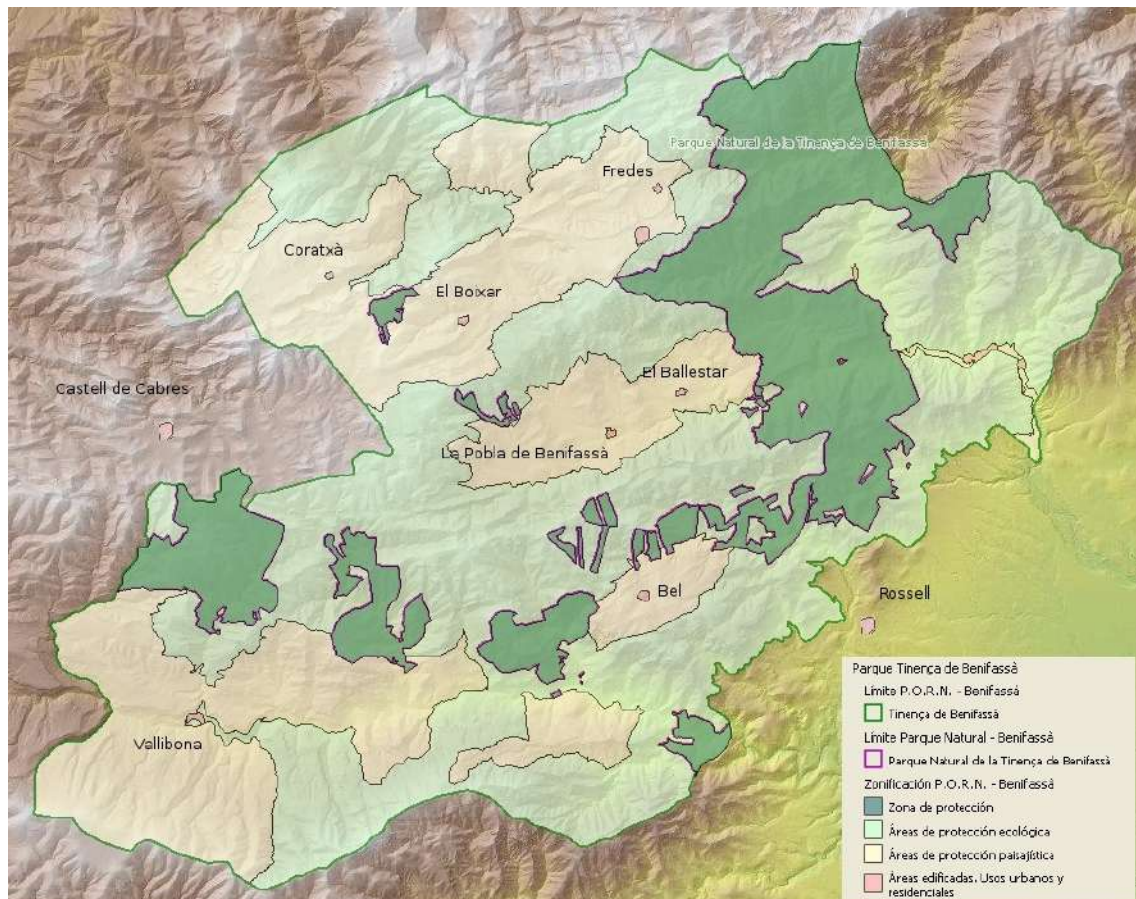
ÍNDIX

1.	INTRODUCCIÓ	1
1.1.	Mapa del Parc Natural de la Tinença de Benifassà	1
1.2.	Descripció General	1
1.3.	Municipis	3
1.4.	Mapa General dels Espais Naturals Protegits de la C.V.	4
1.5.	Normativa	5
1.6.	Figures de Protecció	5
1.7.	Personal	9
1.8.	Composició de la Junta Rectora	9
2.	OBJECTIUS	12
3.	PLA DE PREVENCIÓ I VIGILÀNCIA D'INCENDIS FORESTALS	13
3.1.	Pla de Prevenció	13
3.2.	Mitjans de vigilància	13
3.3.	Incendis forestals	15
4.	PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ	16
4.1.	Conservació de Fauna	16
4.2.	Conservació d'Hàbitats	22
4.3.	Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic	34
4.4.	Adquisició i Millora del Coneixement	38
5.	PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA	39
5.1.	Programa de Comunicació i Divulgació	39
5.2.	Programa d'Educació Ambiental	44
5.3.	Programa d'Interpretació del Patrimoni	44
5.4.	Programa de desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural	49
5.5.	Planificació i Gestió de l'Ús Públic	50
6.	DIRECCIÓ I ORGANITZACIÓ GENERAL	54
6.1.	Gestió administrativa en l'àmbit del P.O.R.N.	54
6.2.	Relacions i col·laboracions amb diferents organismes	54

6.3.	Expedients administratius	55
7.	FORMACIÓ	56
8.	RESUM ECONÒMIC	57
8.1.	Inversions 2017	58
ANNEX 1: RESUM D'ACTUACIONS DE LES BRIGADES DEL PARC		58

1. INTRODUCCIÓ

1.1 Mapa del Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Mapa: Parc Natural de la Tinença de Benifassà
Font: Institut Valencià de Cartografia

1.2 Descripció general

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà comprèn 4.967,55 hectàrees que es troben en l'àmbit de la comarca històrica del mateix nom, incloent-hi les poblacions de La Pobla de Benifassà, Coratxà, el Boixar, Fredes, l'Entitat Local Menor del Bellestar (tots aquests inclosos al terme municipal de La Pobla de Benifassà), Rossell, Bel (pertanyent a Rossell), Vallibona i Castell de Cabres.

La Tinença forma part del gran massís dels ports del Beseit, que comparteixen Aragó, Catalunya i

la Comunitat Valenciana, en el que conflueixen geogràficament els sistemes muntanyosos de la cadena costanera catalana i del sistema ibèric, donant com a resultat un conjunt de serres abruptes que van des dels 400 fins als 1.300 metres d'altitud.

Aquest relleu accidentat, unit a la baixa productivitat del terreny en l'àmbit agrícola i ramader i a la reduïda densitat de població que històricament ha tingut aquesta zona, ha assegurat la pervivència de grans masses arbrades entre les quals es compten alguns dels més importants carrascars del territori valencià. A pesar que en temps relativament recents alguns d'ells van ser transformats en deveses amb la finalitat d'establir pastures (bovalars) o explotacions forestals, amb la qual cosa es va produir una simplificació estructural del bosc, açò ha acabat derivant en una major diversitat d'ambients que ha permès el desenvolupament de comunitats vegetals de pastures molt interessants.

A més de les grans masses arbrades és important destacar la gran quantitat d'espècies d'especial interès o amb caràcter d'endèmiques que estan presents a l'àmbit del Parc i que han propiciat la declaració de diverses microreserves de flora. Exemples d'aquestes espècies són la *Pinguicula dertosensis* (violeta de font), la *Biscutella fontqueri* (llunetes), l'*Arenaria conimbricensis subsp. viridis* (arenària) o l'*Antirrhinum pertegasii* (conillets blancs). La major part d'aquestes espècies rares es concentren en hàbitats poc accessibles com a penyals o barrancs profunds, com és el cas del barranc del Salt (a Fredes), la mola de la Mitjavila (a Coratxà) i la font de les Roques (a Vallibona), el que ha permès que es troben en bon estat de conservació.

Respecte a la fauna present en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà, constitueix una excel·lent mostra relict dels ecosistemes de les muntanyes mitjanes mediterrànies. El grup de vertebrats més divers i el que aporta a la Tinença un major valor a la Comunitat Valenciana és el de les aus, destacant en primer lloc el gran grup de les rapinyaires que nidifiquen a la zona. Per la seua abundància l'espècie animal més representativa del Parc és la cabra salvatge (*Capra pyrenaica subsp. hispanica*).

Aquesta és a més una zona extremadament rica en patrimoni històric, no sols pel ben representat patrimoni arquitectònic religiós, amb exemples de molt d'interès com la Cartoixa de Santa Maria de Benifassà, com també per l'elevat nombre d'elements representatius del món rural i els seus usos tradicionals, principalment edificats en pedra seca, com ara neveres, forns de calç, casetes de pastor, etc.

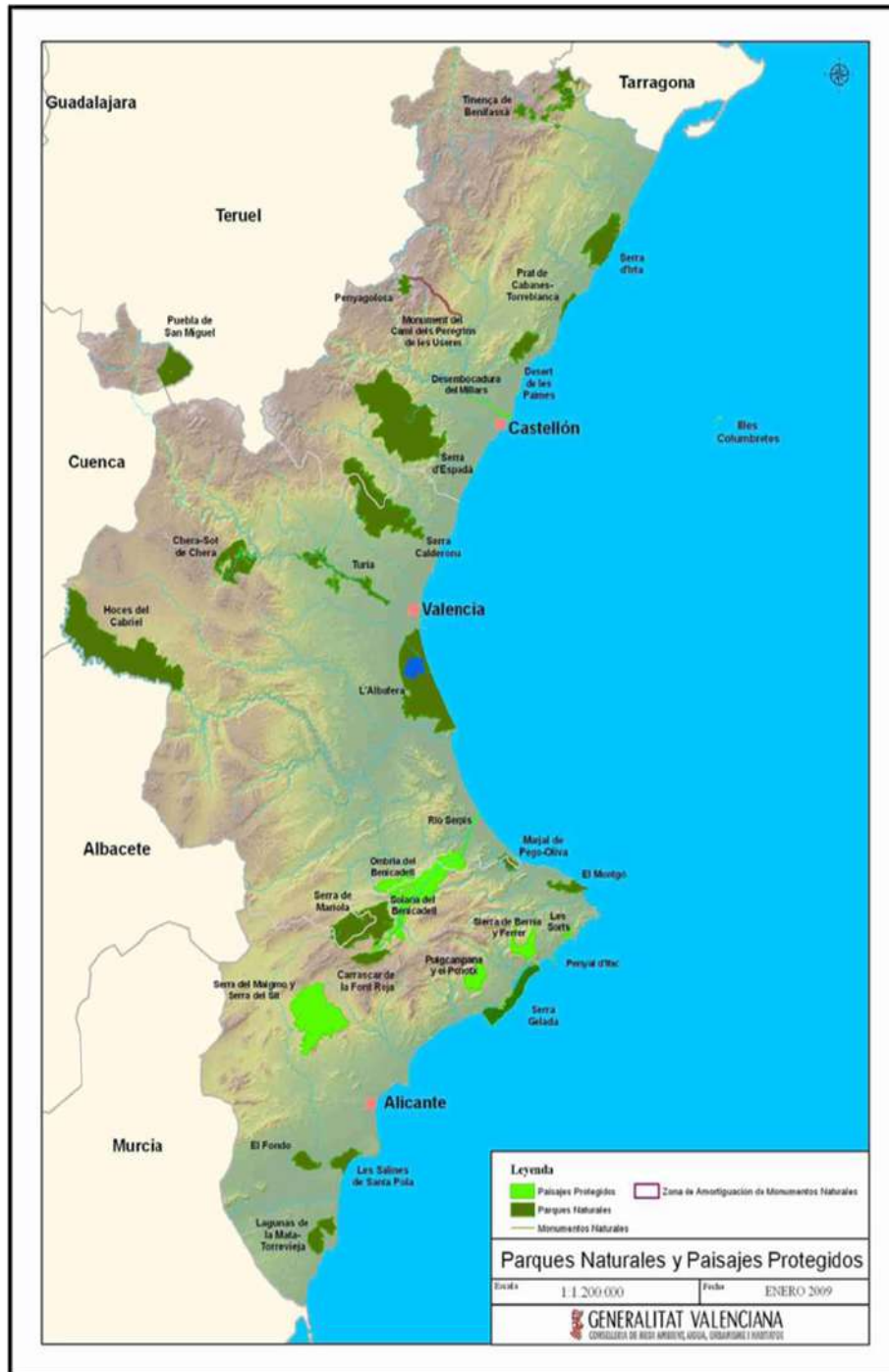
1.3 Municipis

La comarca històrica de la Tinença de Benifassà, que dóna nom a l'espai protegit, inclou les poblacions de Castell de Cabres, Coratxà, el Boixar, Fredes, el Bellestar, la Pobla de Benifassà i Bel. Actualment Coratxà, el Boixar, Fredes i l'Entitat Local Menor del Bellestar es troben englobats en el municipi de la Pobla de Benifassà, i Bel pertany a Rossell, que al seu torn aporta part del seu terme municipal al Parc Natural. Tot aquest territori està adscrit a la comarca del Baix Maestrat. D'altra banda, a causa de la proximitat geogràfica i a les similituds geomorfològiques i naturals, part del Parc Natural de la Tinença de Benifassà s'estén pel terme municipal de Vallibona, en la comarca dels Ports.

	Superfície terme municipal	Nivell d'inclusió en el PORN	Nombre d'habitants	Densitat poblacional (hab/km²)
Castell de Cabres	30,7 km ²	Parcial	19	0,62
Pobla de Benifassà	136 km ²	Total	197	1,45
Rossell	91,4 km ²	Parcial	952	10,41
Vallibona	74,9 km ²	Total	75	1

Taula: resum de la informació municipal rellevant.
Font: INE, padró municipal d'habitants 2018

1.4 Mapa General d'Espais Naturals Protegits de la C.V.

Mapa: Parcs Naturals i Paisatges Protegits de la Comunitat Valenciana
FoGeneralitat Valenciana, Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural

1.5 Normativa

- Llei 11/1994, de 27 de desembre, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana.
- Decret 57/2006, de 28 d'abril, del Consell, pel qual s'aprova el Pla d'Ordenació dels Recursos Naturals (PORN) de la Tinença de Benifassà.
- Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Orde de 29 d'abril de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual s'acorda iniciar el procediment d'elaboració i aprovació del Pla rector d'Ús i Gestió del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Orde de 19 de novembre de 2008, de la Conselleria de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge, per la qual es regula la recol·lecció de bolets i altres fongs en l'àmbit territorial del Lloc d'Interès Comunitari Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana.

1.6 Figures de protecció

Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

La Generalitat, en l'exercici de les seues competències en matèria de medi ambient, va promulgar la Llei 11/1994, de 27 de desembre, de la Generalitat, d'Espais Naturals Protegits de la Comunitat Valenciana. En ella s'estableix la figura de Parc Natural com especialment indicada per a la protecció d'espais naturals valuosos en forma compatible amb l'ús sostenible dels recursos naturals en els sectors forestal, ramader, cinegètic, agrícola i de serveis, així com amb l'exercici d'una important funció social en l'estudi, l'ensenyança i el gaudi ordenat dels valors ambientals i culturals.

El concepte de Parc Natural és, per tant, especialment adequat per a la gestió d'aquells espais naturals que, com en el cas de la Tinença de Benifassà, es caracteritzen per uns valors ambientals i paisatgístics únics que s'han configurat històricament en estreta interacció amb l'activitat humana del medi rural, principalment en els àmbits forestal, ramader i cinegètic. D'acord amb açò, es va aprovar el Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

Lloc d'Interès Comunitari (LIC) de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana

Per la Directiva 92/43/CEE del Consell, de 21 de maig de 1992, relativa a la conservació dels hàbitats naturals i de la fauna i flora silvestres, coneguda com a "*Directiva d'Hàbitats*", els estats membres es comprometen a contribuir a garantir la conservació de la biodiversitat mitjançant la conservació dels hàbitats naturals. Per a això es va crear la Xarxa Natura 2000, una xarxa ecològica de zones d'especial protecció composta per llocs que alberguen hàbitats d'interès comunitari.

El 10 de juliol de 2001, per Acord del Govern Valencià es va proposar el Lloc d'Interès Comunitari de la Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana, ES5233001, amb una superfície de 49.597,86 ha que comprèn els municipis de Morella, Herbès, Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà, Vallibona, Rossell, Canet lo Roig, Xert i Catí.

Lloc d'Interès Comunitari de la regió Biogeogràfica Mediterrània

Per la decisió de la Comissió Europea 2006/613/CE, de 19 de juliol de 2006, en la que s'adopta de conformitat amb la Directiva 92/43/CEE del Consell, la llista de Lloc d'Interès Comunitari de la regió Biogeogràfica Mediterrània.

Zona d'Espècial Protecció per a les Aus (ZEPA).

A fi de conservar les aus europees el Consell de la Unió va aprovar la Directiva 79/409/CEE, de 2 d'abril de 1979, relativa a la conservació de les aus silvestres, coneguda com a Directiva d'Aus. L'objectiu general és assegurar la protecció eficaç de totes les aus que viuen en estat silvestre en els estats membres, per mitjà de la protecció, conservació, restauració i creació dels hàbitats necessaris perquè les seues poblacions puguen persistir al llarg del temps, així com per mitjà de la regulació de les pràctiques de captura i del comerç d'aquelles espècies que tradicionalment han sigut considerades com a cinegètiques. Per a aconseguir aquest objectiu, els estats membres de la Unió Europea tenen l'obligació de designar com a Zona d'Espècial Protecció per a les Aus (ZEPA) els territoris més adequats en número i superfície per a garantir la conservació de les espècies incloses en l'annex I de la Directiva d'Aus.

D'acord amb açò, per l'Acord del Consell de 9 de maig de 2000, es proposa com ZEPA la zona denominada Tinença de Benifassà, Serres del Turmell i Vallivana amb una superfície de 49.862,4 ha. Per mitjà de l'Acord de 5 de juny de 2009, del Consell, d'ampliació de la Xarxa de Zones d'Espècial protecció per a les aus (ZEPA) de la Comunitat Valenciana, aquesta zona passa a denominar-se de L'Alt Maestrat, Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana, ES0000465, veient-se incrementada la seua superfície fins a les 96.483,61 ha.

Microreserves de Flora.

La Comunitat Valenciana és una zona d'elevada riquesa i singularitat florística que en el seu territori alberga més de dues-centes cinquanta espècies de plantes vasculares endèmiques. Gran part d'aquesta flora vascular rara, endèmica o amenaçada valenciana posseeix una distribució peculiar, apareixent en micropoblacions distribuïdes en xicotets fragments per tot el territori. Sovint, les espècies d'interès convergeixen en microhàbitats de sòls especials, afectats per la salinitat, la inundació, la verticalitat o altres caràcters inusuals. Açò planteja importants dificultats

de gestió, ja que el que ha de proveir-se de protecció no és l'espècie ni l'espai natural, sinó un escaló intermedi; la comunitat vegetal de dimensió reduïda. Abans d'avançar en la creació d'una figura com la comunitat vegetal protegida, és necessari establir una xarxa prou representativa d'aquests tipus de vegetacions que permeta realitzar un adequat seguiment tècnic i científic.

Per a això, a través del Decret 218/1994, s'escomet la implantació d'una xarxa de parcel·les de seguiment tècnic i científic el manteniment de la qual comporta establir algunes limitacions d'ús i normes de gestió.

Aquestes parcel·les de xicoteta extensió, menys de 20 hectàrees, són les microreserves de flora i contenen una elevada concentració de plantes rares, endèmiques, amenaçades o d'elevat interès científic.

En l'àmbit del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Tinença Benifassà es localitzen tretze microreserves de flora.

Microrreserva	Terme Municipal	Parc Natural
Salt del Robert	Pobla de Benifassà	Sí
Font de l'Ombria	Pobla de Benifassà	Sí
Punta de Solà d'en Brull	Pobla de Benifassà	Sí
Pouet de Fèlix	Pobla de Benifassà	Sí
Tossal de Mitjavila	Pobla de Benifassà	No
Mas del Peraire	Pobla de Benifassà	Sí
Carrascar del Mas de Peraire	Pobla de Benifassà	Sí
Cresta del Turmell	Vallibona	No
Molí de la Torre	Vallibona	No
Molí de l'Abat	Pobla de Benifassà	No
Portell de l'Infern	Pobla de Benifassà	Sí
Racó dels Presseguers	Pobla de Benifassà	Sí
Tossal d'en Cervera	Pobla de Benifassà	Sí

Taula: llistat de microrreserves dins del PORN.

Font: elaboració pròpia.

Reserves de fauna

El Decret 32/2004, de 27 de febrer, del Consell de la Generalitat, pel qual es crea i regula el Catàleg Valencià d'Espècies de Fauna Amenazades i s'estableixen categories i normes per a la seua protecció; l'article 12 crea la figura de Reserva de Fauna. La finalitat de la dita figura és la de dotar d'un règim de protecció específic a aquells espais de relativa poca extensió que continguem poblacions excepcionals d'espècies de fauna silvestre, alberguen temporalment a algunes d'aquestes en fases vitals crítiques per a la seua supervivència o siguen objecte de treballs

continus d'investigació. D'acord amb açò, per l'Ordre de 22 de febrer de 2005, de la Conselleria de Territori i Habitatge, es declaren quatre reserves de fauna a la Comunitat Valenciana, es declara la reserva de fauna del Mas del Peraire per a la protecció de la palometa isabelina (*Graellsia isabellae*) i de les rapinyaires en general. Així mateix, per l'Ordre de 23 de novembre de 2006 de la Conselleria de Territori i Habitatge es declara la Reserva de Fauna del Barranc del Salt del Robert, en la Poble de Benifassà. La reserva consta de 38 hectàrees i es declara amb l'objecte de protegir la població de carranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*).

Reserva Natural Fluvial del riu Sénia

Per resolució de 2 de desembre de 2015, de la Direcció General de l'Aigua, per la qual es publica l'Acord del Consell de ministres de 20 de novembre de 2015, es declaren determinades reserves naturals fluvials, entre elles la del riu Sénia.

Té una longitud de 2,7 km, i mereix una especial protecció pel fet que constitueix un exemple representatiu dels rius mineralitzats de baixa muntanya mediterrània pertanyents a la demarcació hidrogràfica del Xúquer. El llit de domini públic hidràulic a penes experimenta pressions antròpiques, presentant per tant nul·la o escassa alteració dels seus processos naturals. El règim hidrològic és pluvial mediterrani, estacional, amb trams permanents, i sense alteració, condicionat per la irregularitat de les precipitacions i la torrencialitat del règim de cabals. El curs del riu, confinat i sinuós, discorre per un congost rocós de gran valor paisatgístic i faunístic, que es caracteritza per travessar una zona càrstica i presenta un llit constituït per cantells i grans blocs de pedra. Açò dota al riu d'una gran diversitat en la seua estructura longitudinal, amb bots, tolls, ràpids, revolts, grades, taules i rampes, la qual cosa configura una variada i singular morfologia. Les riberes estan ocupades majoritàriament per vegetació zonal, amb escasses formacions ripàries, entre les que es compten algunes salzedes negres amb fleixos dispersos. El sistema fluvial constitueix un hàbitat potencial de múltiples espècies que poden ser essencials per al procés de diagnòstic de l'estat de les masses d'aigua, i constitueix un hàbitat important per al manteniment de les poblacions de peixos autòctons de corrents ràpids propis de la zona, permetent la seua reproducció i creixement. Tant la continuïtat longitudinal com a transversal estan inalterades.

Estació Biològica del Mas del Peraire

Mitjançant la Resolució de 14 d'agost de 1998, de la Direcció General per al Desenvolupament Sostenible, es declara refugi de caça els terrenys inclosos en la finca del Mas del Peraire, propietat de la Fundació Enrique Montoliu, al terme municipal de La Poble de Benifassà, amb una extensió de 212 hectàrees. En aquest refugi de caça, i a fi d'assegurar la conservació de les espècies de fauna, està prohibit l'exercici de la caça. No obstant això, quan hi haja raons d'orde biològic, tècnic o científic que aconsellen la captura o reducció de determinats exemplars, es podrà concedir l'oportuna autorització i fixar les condicions aplicables en cada cas.

1.7 Personal

Durant el 2018 l'equip del Parc Natural va constar de:

- **Un director-conservador.**
- Equip de promoció i divulgació, compost per **un educador ambiental** fins agost, i **dos** a partir de setembre.
- Equip de conservació i manteniment, compost per **dos brigades** amb un total de **2 capatassos i 5 peons.**

1.8 Composició de la Junta Rectora

El Decret 70/2006, de 19 de maig, del Consell, de declaració del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, crea la Junta Rectora del Parc Natural de la Tinença de Benifassà, adscrita a la conselleria competent en matèria de medi ambient, com a òrgan col·legiat consultiu, col·laborador en la gestió de l'espai protegit. També s'estableix que la Junta Rectora té el caràcter d'òrgan assessor, consultiu, representatiu i de participació, canalitzant, així mateix, les iniciatives gestores de les administracions, els propietaris i els col·lectius públics i privats directament relacionats amb els objectius del Parc en els àmbits administratiu, econòmic, social i cultural.

La Junta Rectora del Parc Natural de la Tinença de Benifassà es compon dels membres següents:

- El conseller competent en matèria de medi ambient, en la seua condició de president nat de la Junta Rectora.
- El president de la Junta Rectora.
- El director-conservador del Parc Natural, que actuarà com a secretari.
- Un representant de la Secretaria Autonòmica de Medi Ambient i Canvi Climàtic, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.
- Un representant de la Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport.
- Un representant de la Secretaria Autonòmica d'Agricultura i Desenvolupament Rural, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.
- Un representant de la Conselleria d'Habitatge, Obres Públiques i Vertebració del Territori.
- Un representant de la Direcció General de l'Agència de Seguretat i Resposta a les Emergències, de la Conselleria de Presidència.

- Un representant de la Conselleria d'Economia Sostenible, Sectors Productius, Comerç i Treball.
- Un representant de la Secretaria Autonòmica de l'Agència Valenciana de Turisme, de la Conselleria de Presidència.
- Un representant de la Diputació Provincial de Castelló.
- Un representant de la Confederació Hidrogràfica del Xúquer.
- Un representant per cada un dels ajuntaments de Castell de Cabres, la Pobla de Benifassà, Rossell i Vallibona.
- Un representant de l'Entitat Local Menor d'El Bellestar.
- Un representant del grup d'acció local Associació per al desenvolupament Integral dels Ports-Maestrat (PORTMADER), designat per aquesta entitat.
- Un representant de la Federació d'Associacions de Veïns de la Comunitat Valenciana, designat per aquesta entitat.
- Un representant de la Federació d'Esports de Muntanya i Escalada de la Comunitat Valenciana, triat per la dita entitat.
- Un representant de les associacions excursionistes amb domicili social en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana que exerceixen activitats en la zona, amb caràcter rotatori biennal, triat per les dites entitats de Castelló de comú acord entre elles.
- Un representant de la Universitat Jaume I de Castelló, designat per la dita entitat acadèmica.
- Dos representants de les associacions conservacionistes que exerceixen activitats en la zona, amb caràcter rotatori biennal, triat per les dites entitats de comú acord entre elles.
- Un representant, amb caràcter rotatori biennal, de les societats de caçadors dels municipis del Parc Natural, triat per les dites societats de comú acord entre elles.
- Un representant de la Reserva Nacional de Caça dels Ports de Beseit.
- Un representant, amb caràcter rotatori biennal, de les societats de pescadors o entitats esportives que gaudeixen de l'aprofitament dels tancats de pesca en la zona, triat per les dites entitats de comú acord entre elles.
- Dos representants dels propietaris privats de terrenys en el Parc Natural, amb caràcter rotatori biennal, triats per aquests de comú acord entre ells.
- Un representant de la Fundació Enrique Montoliu.

- Dos representants de les organitzacions sindicals més representatives en l'àmbit territorial de la Comunitat Valenciana, triats per les dites organitzacions.

En 2018 la reunió de la Junta Rectora es va celebrar el **3 d'octubre a les 17.00 hores en les dependències de les antigues escoles de Vallibona.**

2. OBJECTIUS

Durant l'exercici de 2018 han sigut **objectius estratègics** de gestió del Parc els següents:

- Suport als municipis en les seues iniciatives de conservació del medi ambient.
- Protegir i conservar el patrimoni cultural associat als valors paisatgístics i/o ambientals característics d'aquest espai natural a través d'actuacions de:
 - Manteniment de la xarxa de sendes tradicionals.
 - Millora de les infraestructures tradicionals de l'aigua.
 - Manteniment i recuperació de murs de pedra seca.
- Adquisició i millora del coneixement a través de l'inventari dels recursos naturals i culturals per a la seua inclusió en la base de dades del Parc Natural.
- Fomentar i organitzar activitats d'ús públic emmarcades en la línia d'interpretació del territori i valoració d'aquest.
- Dinamitzar la comunicació i la divulgació del Parc Natural i dels seus valors a través de campanyes específiques, jornades, fires, cursos de formació, publicacions, etc.
- Difusió del projecte de senyalització del Parc per mitjà de la realització de rutes interpretatives de les rutes oficials del Parc.
- Fomentar la participació en el programa d'Educació Ambiental del Parc Natural, *Escoles al camp*.
- Dinamitzar les col·laboracions amb la població per a fomentar un desenvolupament local i/o en activitats directament relacionades amb la conservació d'espècies o hàbitats.
- Impulsar les actuacions emmarcades en el programa d'equipaments i correcció d'impactes derivats de l'ús públic.
- Execució de treballs relacionats amb la prevenció d'incendis i manteniment d'àrees tallafocs.
- Realització de treballs de gestió biològica d'eliminació d'espècies al·lòctones, restauració de punts d'aigua, etc.
- Col·laboració amb altres serveis de la Conselleria: seguiment de la població de carranc autòcton, col·locació de trampes de plagues, treballs al viver de Forn del Vidre, etc.
- Col·laboració en el projecte de reintroducció del crebalòs.

3. PLA DE PREVENCIÓ I VIGILÀNCIA D'INCENDIS FORESTALS

El Parc Natural de la Tinença de Benifassà compta amb un Pla de Prevenció d'Incendis Forestals aprovat per Resolució de 14 de febrer de 2011 del conseller de Medi Ambient, Aigua, Urbanisme i Habitatge.

Per altra banda dir que la Generalitat disposa d'un Pla de Vigilància d'Incendis que regula i coordina els mitjans destinats a la vigilància i detecció dels incendis forestals a la Comunitat Valenciana. Dit pla està vigent els 365 dies de l'any i és revisat anualment; depèn de la Direcció General de Prevenció d'Incendis, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural.

3.1 Pla de prevenció d'incendis

El document íntegre del Pla de Prevenció d'Incendis Forestals pot examinar-se en format digital en la pàgina web de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural:

<http://www.agroambient.gva.es/web/prevencion-de-incendios/planes-de-prevencion-de-incendios-forestales-de-la-red-de-espacios-naturales-protegidos/>

3.2 Mitjans de vigilància

Els mitjans que intervenen en la vigilància i detecció dels incendis forestals la zona de l'àmbit del PORN de la Tinença de Benifassà són nombrosos i la gestió d'aquests es realitza en distints àmbits, tant territorials com competencials.

a.- Mitjans de vigilància mòbil.

1. Unitats de prevenció d'incendis forestals. Són unitats de prevenció d'incendis forestals dependents de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural. Hi ha diferents tipologies d'unitats en funció del mitjà empleat per a la vigilància i la composició de vigilants per unitat.

- **Unitat de prevenció ordinària.** Estan formades per un operari i dotades d'un vehicle tot terreny, així com de tot el material necessari per a la vigilància i les comunicacions. Les seues principals funcions són la informació d'usos del foc a usuaris, la vigilància directa del territori, la dissuasió d'actuacions perilloses, i puntualment d'extinció de conats. Les

unitats de prevenció ordinàries que actuen en l'àmbit del Parc Natural de la Tinença de Benifassà són C101, C102, C105, C120, C121

-Unitat motoritzada. Són unitats formades per tres operaris. La unitat motoritzada que actua en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà és la UPM.C701.

-Unitat de prevenció polivalent. Són unitats formades per un operari i tres o quatre voluntaris. Estan dotades amb un vehicle tot terreny així com de tot el material necessari per a les comunicacions i la vigilància. Les seues principals funcions són la informació als usuaris, la vigilància directa del territori i la dissuasió d'actuacions perilloses. Es distribueixen en dos equips; un en el vehicle i un altre a peu.

La unitat de prevenció polivalent C601, amb eixida des de Vinaròs, actua en l'àmbit del Parc Natural de la Tinença de Benifassà.

2. Brigades rurals d'emergència. Al Parc Natural de la Tinença de Benifassà actuen durant tot l'any la BRE de Morella i la de Bellestar. A més, com a reforç, de juliol a setembre es compta també amb la BRE de Xert.

3. Guàrdia civil. En qualsevol nivell d'alerta està previst que es cobreixca la ruta C1.01.1-2 i la C1.02.1-2.

4. Agents mediambientals. Els agents mediambientals treballen en tres torns al llarg del dia: matí, vesprada i nit.

b.- Mitjans de vigilància fixos.

1. Observatoris forestals. Els mitjans de vigilància fixos que depenen de la Direcció General de Prevenció d'Incendis, de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural se situen en zones de màxima visibilitat. Les seues principals tasques són les de detecció d'incendis i servir d'enllaç en la xarxa de comunicacions. Són punts vitals entorn dels quals es desenvolupen les tasques de prevenció en cada zona. Els observatoris forestals que tenen visibilitat sobre el Parc Natural són:

- FC102 Fredes (La Pobla de Benifassà)
- FC104 Canals (Castell de Cabres)
- FC105 Vallivana (Vallibona)
- FC106 El Turmell (Xert)

3.3 Incendis forestals

En 2018 s'han produït els següents incendis

Data	Municipi	Sup (ha)	Causa	Paratge
17 gener	La Pobla de Benifassà	0,02	Llamp	El Salt
19 gener	La Pobla de Benifassà	0,07	Caiguda d'avioneta	Aviadors-Mola del Fitó
13 maig	La Pobla de Benifassà	0,01	Llamp	Ombria del Forn

Taula: incendis en el Parc en 2018
Font: Servei de Prevenció d'Incendis Forestals

4. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA CONSERVACIÓ

4.1 Conservació de Fauna

a.- Projecte de reintroducció del trençalòs (*Gypaetus barbatus*) a la Tinença

Durant l'any 2018 s'ha dut a terme el projecte de reintroducció del trençalòs al Maestrat. Es tracta d'un projecte liderat per la Generalitat Valenciana en col·laboració amb el Ministeri d'Agricultura i Medi Ambient, el Govern d'Aragó, la Generalitat de Catalunya i la Vulture Conservation Foundation (VCF), que pretén retornar l'espècie a aquest espai on hi ha constància de la seua presència al passat, però on va acabar extingint-se per diverses causes.

Els primers exemplars de trençalòs, o crebalo com se'l coneixia antigament a la zona, introduïts al territori, han sigut dos joves exemplars nascuts al Centre de Cria de Guadalentín a Cazorla i cedits per la VCF. La recepció dels polls ha sigut al mes de maig al Centre de Recuperació de Fauna, on posteriorment se'ls ha transportat a la localitat de Bel on s'ha realitzat un acte de presentació a la població per tal de donar-los a conèixer. Entre altres representants van acudir Mónica Oltra, vicepresidenta del Consell, i Elena Cebrián, Consellera d'Agricultura i Medi Ambient. Després han sigut traslladats al hacking, el niu on se'ls facilita menjar fins que realitzen els primers vols i l'abandonen, on se'ls ha col·locat un dispositiu de seguiment i on fins al moment de l'abandó del niu han estat sempre sota contínua vigilància.

Posteriorment al novembre, s'han alliberat dos trencalossos adults en edat reproductora provinents dels Pirineus. Es tracta d'una solta que s'emmarca dins del programa d'introducció del trencalòs proposat per les Comunitats participants i el Ministeri de Medi Ambient, per tal de translocar i assentar aquests exemplars en la zona d'introducció. Aquests dos trencalossos foren marcats i equipats amb emissors satèl·lits prèviament per a constatar que no formaven part de cap grup reproductor. Aquesta solta directa és deguda al fet que no s'ha realitzat cap cas pràctic amb anterioritat i el que es pretén és avaluar la metodologia per a aconseguir l'assentament. L'alliberament dels dos adults es va fer a la Reserva Biològica del "Mas del Peraire" de la Fundació Enriquer Montoliu, amb una presència reduïda de públic assistent.

Al mateix temps que s'ha iniciat el projecte, s'ha realitzat una labor de difusió del mateix per tal de donar a conèixer-lo. Per una banda i pràcticament des del mateix moment en què es va realitzar la solta dels polls s'ha anat publicant una gasetta periòdica al web del Parc (La Gasetta del Crebalòs) on tothom pot consultar els albiraments, vols i altres novetats dels crebalossos. Per altra banda s'ha aprofitat les activitats oferides pel Parc durant les festes de l'estiu als pobles propers, per a ensenyar el projecte als veïns de les poblacions.

Des que foren soltats a la Tinença fins a l'actualitat, als crebalossos se'ls realitza un estudi continu gràcies al seguiment dels seus vols, parades en punts d'alimentació, patrons de comportament, etc., que queden registrats.

El projecte del Crebalòs és un projecte a mitjà termini en el qual, vistos els resultats obtinguts fins ara, es pot afirmar que s'estan acomplint les expectatives inicials, ja que si bé algun dels exemplars adults ha tornat als Pirineus, fet amb el qual es contava que podria ocórrer, els restants crebalossos encara que realitzen vols que els situen a zones d'Aragó o Catalunya, continuen tenint en compte la Tinença com a zona de pas, punt d'alimentació i d'estades més o menys llargues.

b.- Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre.

L'equip del Parc Natural de la Tinença de Benifassà manté un intercanvi d'informació amb el Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural, amb l'objectiu d'aconseguir una gestió de l'ús públic compatible amb la conservació de la fauna, principalment de les aus rapinyaires. Des de l'esmentat centre de recuperació s'han realitzat diferents activitats de control de poblacions d'espècies de fauna d'interès, tals com:

- Cens de la població nidificant de **voltor comú** (*Gyps fulvus*): **132** parelles - **85** polls
- Cens de la població nidificant d'**aufrany** (*Neophron percnopterus*): **2** parelles - **2** polls

c.- Equip de Seguiment de Fauna Amenaçada de la Comunitat Valenciana.

1. Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*)

El Centre de Recuperació de Fauna del Forn de Vidre disposa d'una bassa que es va aprofitar per a intentar mantenir un reservori d'exemplars, tal com disposa el pla de gestió de la reserva de fauna del Barranc del Salt.

Durant 2015 i 2016 es va tornar a reposar la bassa (compartimentada per a tractar de millorar el maneig) amb alguns exemplars subadults i juvenils procedents de l'Hontanar (València), si bé va haver-hi en 2017 una mortalitat total, morint totes les femelles amb ous. L'afanomicosi va ser descartada després de les anàlisis realitzades pel CSIC (Real Jardí Botànic de Madrid), per la qual cosa durant l'estiu del 2017 es va tornar a fer una xicoteta recollecció de crancs per a la bassa (22 femelles del Salt, 18 mascles de l'Hontanar i 16 femelles i 1 mascle del Gorg), si bé la major part de les femelles són de xicoteta grandària i serà a l'hivern del 2018 - 2019 quan la producció puga

començar a ser significativa, encara que haja d'utilitzar-se de "recria". Es pretén realitzar una aportació de puces d'aigua (*Daphnia*) a l'hivern, com es fa en altres centres de cria com Rillo de Gallo (Guadalajara) o l'Hontanar, que pot facilitar l'alimentació dels juvenils eixits de l'ou.

Foto: exemplar de cranc de riu
Font: arxiu del PN

Els punts dins del PORN en els quals s'han realitzat soltes han sigut:

Lloc	Personal	Data	Nº	Talla i procedència
Presseguers (La Pobla Benifassà)	CRF Forn Vidre	Ago-18	55	0+ - CRF Forn Vidre
Cèrvol – Vallibona (Vallibona)	CCEDCV / CRF Forn Vidre / AM / Aj. Vallibona / PN Tinena Benifassà	Ago-18	500	0+ - 1+ 2+ Hontanar

Taula: alliberaments de crancs durant 2018. Personal: A.M. = agents mediambientals; CRF = Centre de Recuperació de Fauna; CCEDCV = Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la Comunitat Valenciana; PN = Parcs Naturals.
Talles: 0+, nascuts el 2017; 1+, nascuts el 2016; 2+, nascuts al 2015.

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2018. Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

Les poblacions establides en l'àmbit del PORN en 2018 són:

Lloc	Última revisió	Presència	Ocupació
CRF Forn Vidre (Bassa)	2018	Sí-BASSA	BASSA
Cèrvol (Molí la Torre)	2018	Sí	1.003
Cèrvol - Vallibona	2018	Sí-Nova	50
Molí Joaquim	2018	Sí	90
Salt	2018	Sí	870

Taula: poblacions de cranc establides 2018

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2018. Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

S'ha procedit així mateix a la revisió de les poblacions i enclavaments d'alliberament durant la campanya del 2018.

Lloc	Personal	Data	Presència
Salt	PN Tinença de Benifassà	Estiu-18	Sí
Molí Joaquim	CRF Forn Vidre	Estiu-18	Sí
Bassa CRF Forn Vidre	CRF Forn Vidre / CCEDCV	Estiu-18	Sí
Cèrvol - Vallibona	A.M.	Estiu-18	Sí
Molí de Torre	CCEDCV	Estiu-18	Sí
Sénia – Molí de l'Abad	CCEDCV	Estiu-18	No – sec
Sénia – Sant Pere	CCEDCV	Estiu-18	No

Taula: poblacions de cranc revisades 2018. Personal: A.M. = agents mediambientals; CRF = Centre de Recuperació de Fauna; CCEDCV = Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la Comunitat Valenciana; PN = Parcs Naturals; BB CS 2 = Brigada Biodiversitat Castelló 2

Font: Informe d'actuacions de conservació del cranc de riu 2018. Direcció General de Medi Natural i Avaluació Ambiental

2. Seguiment de rates penades forestals a la Comunitat Valenciana 2018

A la Comunitat Valenciana estan citades tres espècies de rates penades típicament forestals: la rata penada de bosc (*Barbastella barbastellus*), el nòctul menut (*Nyctalus leisleri*) i la rata penada orelluda daurada (*Plecotus auritus*). No obstant això, les dades disponibles (obtingudes quasi íntegrament a partir del control de caixes-refugi instal·lades en el LIC són molt limitades i restringits a uns pocs punts de l'interior de Castelló. Durant els anys 2016 i 2017 es van dur a terme revisions d'aquestes caixes-refugi, aportant-se noves cites i dades de fenologia d'aquestes espècies. A continuació es mostren els resultats obtinguts durant el seguiment realitzat en 2018.

Revisió de caixes 2018

Es mostra a continuació el nombre de caixes ocupades per rates penades, sobre el total de caixes disponibles, i per a cadascuna de les visites realitzades.

Les espècies trobades van correspondre a nòctuls xicotets, orelluts daurats i exemplars pertanyents al gènere *Pipistrellus*, si bé en aquesta taula es mostren els totals d'ocupació en brut, sense diferenciar.

LIC Tinença de Benifassà	Punt 1: Fredes	Punt 2: Boixar	Punt 3: Negrell
Hivern (13/3/18)	1/9	0/7	4/32
Primavera (16/5/18)	1/9	0/7	1/32
Tardor (16/10/18)	1/9	0/7	15/29

- Nòctul menut

És l'espècie detectada a la Tinença. De les 48 caixes disponibles el nombre d'ocupació ha sigut 1 a l'hivern, 1 a la primavera i 1 a la tardor.

Hi ha indicis de reproducció, ja que es va detectar un exemplar en octubre. L'interès d'aquesta observació radica en el fet que és en aquesta època quan l'espècie, igual que la resta de quiròpters europeus, realitza les còpules.

d.- Brigades de Conservació del Parc

La major part dels treballs relacionats amb la fauna han tingut relació amb el **projecte de reintroducció del trençalòs** al Parc Natural:

- Obertura de senda per a accedir als voltants del hacking.
- Senyalització de la zona del hacking.
- Eliminar vegetació per a crear un punt d'alimentació.
- Col·laboració en la solta d'exemplars.

Fotos: treballs relacionat amb el projecte de reintroducció del trençalòs
Font: arxiu del PN

També s'ha participat en el **projecte de conservació del cranc autòcton** mitjançant el cens de la població del Salt, que ha resultat positiu.

Foto: cens de cranc autòcton
Font: arxiu del PN

4.2 Conservació d'Hàbitats

a.- Servei d'Ordenació i Gestió Forestal en col·laboració amb el personal tècnic dels Serveis Territorials de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural a Castelló, amb el suport de l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA

1. Informe resum de la situació fitosanitària i dels treballs de control i seguiment

Realitzats en l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà durant 2018 per part de la secció forestal de la CAMACCDR en la província de Castelló.

Introducció

La presa de decisions de gestió en matèria de Sanitat Forestal és fonamenta en la informació recollida durant la campanya de Prospecció Fitosanitària de les Muntanyes de la Comunitat Valenciana que tots els anys, i des de 1996, es realitza a la primavera. En ella, els i les Agents Mediambientals realitzen una avaluació de cadascuna de les divisions mínimes d'avaluació o masses considerades. El processat i l'anàlisi d'aquesta informació contribueix de forma decisiva a la presa de les decisions de gestió dels insectes forestals potencialment nocius, perseguint que les seues poblacions es mantinguen per sota d'un llindar de danys determinat.

L'assignació dels recursos destinats a l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà la realitza el Servei d'Ordenació i Gestió Forestal en col·laboració amb el personal tècnic dels Serveis Territorials de la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural a Castelló. En aquest procés es rep el recolzament de l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA, que ha comptat amb un tècnic i tres brigades per a la província.

S'exposa en aquest informe un resum de la informació recollida en la Prospecció Fitosanitària de 2018, a més dels treballs realitzats en matèria de Sanitat Forestal.

Resum de la situació fitosanitària en l'àmbit del PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà

La *Prospecció Fitosanitària de les muntanyes de la Comunitat Valenciana*, de caràcter anual, s'estructura en dos grups fonamentals de diagnòstics: "plagues" i "malalties i fisiopaties". En el primer grup s'emmarquen les categories de Perforadors de pins, Processionària del pi (*Thaumetopoea pityocampa*) i altres insectes. S'exposen a continuació els resultats per a les quatre categories en les 20 masses prospectades dins del Parc Natural i en les 19 masses que, tot i no incloure's dins del Parc Natural, es troben en l'àmbit d'aplicació del PORN.

- Processionària del Pi:

Durant la campanya de 2018, la totalitat de la superfície de pineda prospectada dins de l'àrea objecte del present informe fou avaluada amb graus 0, 1, 2, 3 i 4 pel que a diferència de l'anterior campanya, sí que s'han produït defoliacions en les masses prospectades.

El resum general de la situació de la plaga es presenta a continuació, tant per a la superfície prospectada dins dels límits del **Parc Natural** (taula 1), com per a la inclosa dins de **l'àmbit d'aplicació del PORN** (taula 2):

G.I.	DESCRIPCIÓ DEL DANY	SUPERFÍCIE	
		ha	%
0	Cap o alguna de les bosses molt disseminades	104,58	2,56
1	Algunes bosses en les vores de la massa i peus aïllats	1374,42	33,68
2	Bastants nius o bosses en la vora i algunes en el centre de la massa	1931,44	47,33
3	Defoliacions parcials en les vores de la massa i peus aïllats, amb presència de bastants nius/bosses en el centre de la massa	253,38	6,21
4	Defoliacions molt fortes en les vores i peus aïllats i parcials en el centre de la massa	416,57	10,21
5	Defoliacions molt fortes en tota la massa	0,00	0,00
TOTAL		4080,39	100,00

Taula 1: resum de l'avaluació del grau d'infestació per processionària (G.I.) dins del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2018

G.I.	DESCRIPCIÓ DEL DANY	SUPERFÍCIE	
		ha	%
0	Cap o alguna de les bosses molt disseminades	0,00	0,00
1	Algunes bosses en les vores de la massa i peus aïllats	1429,98	66,84
2	Bastants nius o bosses en la vora i algunes en el centre de la massa	324,09	15,15
3	Defoliacions parcials en les vores de la massa i peus aïllats, amb presència de bastants nius/bosses en el centre de la massa	385,29	18,01
4	Defoliacions molt fortes en les vores i peus aïllats i parcials en el centre de la massa	0,00	0,00
5	Defoliacions molt fortes en tota la massa	0,00	0,00
TOTAL		2139,36	100,00

Taula 2: resum de l'avaluació del grau d'infestació per processionària (G.I.) dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2018.

- Perforadors del pi:

Els i les Agents Mediambientals realitzaren aquest tipus de diagnòstic en 15 masses corresponents a 8 muntanyes dins del **Parc Natural** de la Tinença de Benifassà. Hi hagué 26 cites en total, d'escoltíds (11), *Tomiscus destruens* (6) i perforadors sense determinar (9) sobre diferents espècies. S'han comptabilitat un total de 676 peus morts a causa de perforadors.

També es detectaren danys en 12 masses corresponents a 10 muntanyes dins de la **resta d'àmbit d'aplicació del PORN** del Parc Natural amb un total de 45 peus morts en dues masses.

El conjunt de cites per a aquest grup de diagnòstics es reflecteix en la taula 3.

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Santo Domingo" (CS003M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	30 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS003M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus sylvestris</i>	40 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS003M6)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	20 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS003M7)	Perforador sense determinar	<i>Pinus halepensis</i>	10 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS1005M2)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	10 peus morts	-
"Santo Domingo" (CS003M4)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	15 peus morts	X
"Santo Domingo" (CS1005M8)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	10 peus morts	-
"Santo Domingo" (CS1005M4)	Perforador sense determinar	<i>Pinus halepensis</i>	10 peus morts	X
"Font del Teix" (CS118M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus sylvestris</i>	5 peus morts	X
"Font del Teix" (CS118M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	5 peus morts	x
"Les Ferreres" (CS039M2)	Perforador sense determinar	<i>Pinus halepensis</i>	10 peus morts	-

"Masia Ferreres" (CS113M1)	Perforador sense determinar	<i>Pinus halepensis</i>	10 peus morts	x
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	1 peu mort	x
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		x
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		x
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		x
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		x
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		x
"Molino de l'Abat" (CS3076M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		-
"Molino de l'Abat" (CS3076M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		-
"Molino de l'Abat" (CS3074M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		-
"Molino de l'Abat" (CS3074M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		-
"Molino de l'Abat" (CS3075M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		-
"Molino de l'Abat" (CS3075M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		-
"*Masia Roure" (CS095M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		x
"*Masia Roure" (CS095M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra austriaca</i>		x
"*Masia Roure" (CS095M1)	Escolítids	<i>Pinus sylvestris</i>		x
"*Masia Roure" (CS095M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		x
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	Escolítids	<i>Pinus sylvestris</i>		x
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		x
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		x
"Molino de l'Abat" (CS3073M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		-
"Molino de l'Abat" (CS3073M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		-
"La Umbria" (CS037M1)	Escolítids	<i>Pinus sylvestris</i>		-
"La Umbria" (CS037M1)	Escolítids	<i>Pinus halepensis</i>		-
"La Umbria" (CS037M1)	Escolítids	<i>Pinus nigra</i>		-
"Umbria del Forn" (CS018M1)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	35 peus morts	-
"Umbria del Forn" (CS018M2)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	25 peus morts	-
"La Tenalla" (CS002M1)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	250 peus morts	x
"La Tenalla" (CS002M2)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	50 peus morts	x
"La Tenalla" (CS002M3)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	25 peus morts	x
"La Umbria i la Vila" (CS076M1)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	25 peus morts	-
"La Tenalla" (CS002M4)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	30 peus morts	x

"Pinet, Masia Coll, Masia" (CS5062M1)	<i>Tomicus destruens</i>	<i>Pinus halepensis</i>	60 peus morts	-
---------------------------------------	--------------------------	-------------------------	---------------	---

Taula 3: Cites per al grup de diagnòstic "perforadors de pi" realitzades dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2018.

- Altres insectes:

Dins del **Parc Natural** de la Tinença de Benifassà, durant la Campanya de Prospecció Fitosanitària de 2018, va haver-hi un total de 3 diagnòstics i 12 cites. *Coroebus florentinus* es va citar en 6 ocasions i *Dryomyia lichtensteini* 4 vegades, totes en elles en un total de 10 masses.

El conjunt de cites per a l'àmbit d'aplicació del PORN es reflecteix en la taula 4:

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Santo Domingo" (CS003M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M6)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M7)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS003M4)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Santo Domingo" (CS1005M8)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"Santo Domingo" (CS1005M4)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Les Ferreres" (CS039M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"Masia Ferreres" (CS113M1)	<i>Coroebus florentinus</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	<i>Curculio sp.</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Molino de l'Abat" (CS3076M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"Molino de l'Abat" (CS3074M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"Molino de l'Abat" (CS3075M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"Bovalar" (CS072M2)	<i>Insecte sense determinar</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"Bovalar" (CS072M2)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"*Masia Roure" (CS095M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"*Masia Roure" (CS095M1)	<i>Curculio sp.</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		X
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Curculio sp.</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"La Umbria" (CS037M1)	<i>Dryomyia lichtensteini</i>	<i>Quercus ilex</i>		-
"Pinet, Masia Coll, Masia" (CS5062M1)	<i>Coroebus floren_nus</i>	<i>Quercus ilex</i>		-

Taula 4: Cites per al grup de diagnòstic Altres insectes realitzades dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2018.

Cal recordar en aquest punt que, dins del Parc Natural, es localitza un punt de la Xarxa Provincial de Mostreig de *Lymantria dispar*, concretament a "Santo Domingo" (CS003M1). Les dades recollides en aquest punt de mostreig són processades juntament amb les de la resta de la província i incorporades a l'informe de resultats que elabora l'Assistència Tècnica de Sanitat Forestal de VAERSA.

- Malalties i fisiopaties

El diagnòstic més important dins d'aquest grup va ser el "Vesc" (*Viscum album*), planta hemiparàsita de diverses espècies de pi que, a vegades, afebleix els peus fins a un punt tal que són més susceptibles a pertorbacions abiòtiques lleus, arribant-se a produir la seua mort.

En la següent taula es mostra detalladament un resum de les cites i masses afectades per a aquest diagnòstic tant dins com fora del Parc Natural.

ZONA	PRESÈNCIA		PRESÈNCIA MITJANA		PRESÈNCIA ALTA	
	MASSES	CITES	MASSES	CITES	MASSES	CITES
DINS DEL PARC NATURAL	6	11	3	4	10	17
RESTA DE L'ÀREA PORN	9	14	4	5	6	8

Taula 5: N^o de cites i masses afectades pel Vesc (*Viscum album*) dins de l'àrea afectada pel PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2018.

Les cites per a altres diagnòstics del grup dins de l'àmbit d'aplicació del PORN es resumeixen en la Taula 6.

MASSA	DIAGNÒSTIC	ESPÈCIE AFECTADA	OBSERV.	PN
"Santo Domingo" (CS003M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	Malformació de fustos per l'aparició d'enormes berrugues	x
"Santo Domingo" (CS003M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus sylvestris</i>	Malformació de fustos per l'aparició d'enormes berrugues	x
"Santo Domingo" (CS003M1)	Seca de quercíneas	<i>Quercus ilex</i>		x
"Santo Domingo" (CS003M1)	Decaïment de ginebres	<i>Juniperus oxycedrus</i>		x
"Font del Teix" (CS118M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus sylvestris</i>	Deformació de fustos per la formació de grans berrugues	x
"Les Ferreres" (CS039M1)	Seca de quercíneas	<i>Quercus ilex</i>		-
"Les Ferreres" (CS039M1)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	40 peus morts	-
"Les Ferreres" (CS039M2)	Malaltia sense determinar	<i>Pinus nigra</i>	80 peus morts	-

"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	Arceuthobium oxycedri	Juniperus oxycedrus		x
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	Arceuthobium oxycedri	Juniperus oxycedrus		x
"Molino de l'Abat" (CS3076M1)	Arceuthobium oxycedri	Juniperus oxycedrus		-
"Molino de l'Abat" (CS3076M1)	Clapejat cloròtic	Pinus halepensis		-
"Molino de l'Abat" (CS3074M1)	Arceuthobium oxycedri	Juniperus oxycedrus		-
"Molino de l'Abat" (CS3074M1)	Clapejat cloròtic	Pinus halepensis		-
"Molino de l'Abat" (CS3075M1)	Clapejat cloròtic	Pinus halepensis		-
"Molino de l'Abat" (CS3075M1)	Arceuthobium oxycedri	Juniperus oxycedrus		-
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	Clapejat cloròtic	Pinus halepensis		X
"Mas d'Obaga" (CS112M1)	Arceuthobium oxycedri	Juniperus oxycedrus		X
"Molino de l'Abat" (CS3073M1)	Arceuthobium oxycedri	Juniperus oxycedrus		-
"Molino de l'Abat" (CS3073M1)	Clapejat cloròtic	Pinus halepensis		-
"Umbria del Forn" (CS018M1)	Sequera	Pinus halepensis		-
"Umbria del Forn" (CS018M1)	Sequera	Quercus ilex		-
"Umbria del Forn" (CS018M2)	Sequera	Quercus ilex		-
"Umbria del Forn" (CS018M2)	Sequera	Pinus halepensis		-
"La Fredad" (CS027M1)	Sequera	Quercus ilex		-
"La Tenalla" (CS002M6)	Sequera	Quercus ilex		x
"La Tenalla" (CS002M1)	Sequera	Pinus halepensis		X
"La Tenalla" (CS002M2)	Sequera	Pinus halepensis		X
"La Tenalla" (CS002M3)	Sequera	Pinus halepensis		X
"La Umbria i la Vila" (CS076M1)	Sequera	Quercus ilex		-
"La Umbria i la Vila" (CS076M1)	Sequera	Pinus halepensis		-
"La Tenalla" (CS002M4)	Sequera	Pinus halepensis		x
"La Tenalla" (CS002M4)	Sequera	Quercus ilex		x
"Santo Domingo" (CS1005M9)	Sequera	Quercus ilex		-
"Santo Domingo" (CS003M5)	Malaltia sense determinar	Pinus nigra	Xancre resinosos en branques	x
"Masia Trinxen" (CS105M1)	Sequera	Chamaerops humilis		x
"Pinet, Masia Coll, Masia" (CS5062M1)	Sequera	Pinus nigra		-
"Pinet, Masia Coll, Masia" (CS5062M1)	Soflamado	Pinus halepensis		-

Taula 6: Cites per al grup de diagnòstics Malalties i fisiopaties (excepte Vesc) realitzades dins de l'àrea del PORN del P.N. de la Tinença de Benifassà durant la Campanya de Prospecció 2018.

2. Treballs realitzats en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà

Durant 2018, els treballs que s'han realitzat a l'entorn del **Parc Natural** ha sigut la col·locació de **106 trampes** per a la processionària del pi. Aquest mètode consisteix en la captura de papallones mascle en paranys carregats amb la feromona sexual sintètica de la femella (*Pityolure*). Es persegueix reduir el nombre de còpules en una població.

MASSA	Unitats col·locades	Data col·locació	Data retirada	PN
"Santo Domingo" (CS003M6)	12	10/07/2018	30/10/2018	x
"Santo Domingo" (CS003M1)	36	10/07/2018	30/10/2018	x
"Font del Teix" (CS118M1)	6	10/07/2018	30/10/2018	x
"Ombries de Benifassà" (CS103M2)	18	11/07/2018	31/10/2018	x
"Ombries de Benifassà" (CS103M1)	12	11/07/2018	31/10/2018	x
"La Tenalla" (CS002M4)	19	11/07/2018	31/10/2018	x
"La Tenalla" (CS002M2)	3	11/07/2018	31/10/2018	x

Taula 7: Trampes col·locades per al control de les poblacions de processionària de pi dins de l'àrea afectada pel P.N de la Tinença de Benifassà durant la Campanya 2018.

Conclusió

Els resultats de la Campanya de Prospecció 2018 mostren que la situació fitosanitària de l'àmbit d'aplicació del PORN del Parc Natural de la Tinença de Benifassà empitjora quant a la categoria de diagnòstic **Processionària del pi**, ja que presenta un augment de superfície amb defoliacions, augmentant els nivells d'infestació respecte a anys anteriors.

En l'avaluació referent a la categoria de **Perforadors del pi**, s'ha produït un augment en el nombre de baixes en l'arbratge en l'àmbit d'aplicació del PORN respecte a les campanyes anteriors. Malgrat haver-se detectats en 27 masses, solament una d'elles amb "Presència Alta", la massa "La Tenalla" (CS002M1). Encara que les pluges de la passada tardor han augmentat el vigor i la fortalesa en l'arbratge, es recomana revisar les masses citades en el punt corresponent durant la pròxima primavera amb l'objectiu d'observar l'aparició de noves baixes en l'arbratge a causa d'Escolítids.

En la categoria **Altres insectes**, es reflecteix la presència en 10 de les 39 masses prospectades, corresponents, en la seua major part, a diagnòstics del dípter que indueix gal·les en la fulla de l'alzina (*Dryomyia lichtensteini*) i del buprèstid *Coroebus florentinus*, mantenint-se en nivells similars a anys anteriors.

Quant a **Malalties i fisiopaties**, cal destacar l'estesa presència del Vesc (*Viscum album*), que es presenta en 34 de les 39 masses prospectades dins de l'àmbit d'aplicació del PORN. Encara que es

manté el nombre de masses afectades respecte a la campanya anterior, observem un lleuger augment en el grau d'afecció d'aquesta planta hemiparàsita.

b.- Brigades de Conservació de la Biodiversitat

Les activitats realitzades durant el 2018 en el Parc Natural Tinença poden resumir-se en:

1. Manteniment de sendes d'accés. Obertura i manteniment de sendes ecoeducatives

Existeixen microreserves de flora que ocupen espais de muntanya tradicionalment utilitzats per a activitats d'oci i temps lliure. En aquestes microreserves s'han realitzat labors de manteniment o adequació. En altres ocasions, per a accedir a la microreserva o per a realitzar treballs, ha calgut obrir una senda que facilite o permeta l'accés a aquestes.

SENDES		
MICRORRESERVA	MUNICIPI	TREBALL
Carrascal del Mas del Peraire	La Pobla de Benifassà	Manteniment de la senda (desbrossament selectiu de <i>R. ulmifolius</i> en 30 m ² de senda)

2. Tales i podes d'arbres afectats per temporals

En 2018 continuen les labors de tales i podes d'arbres afectats per diversos temporals encara que amb menys intensitat:

ZONA	MUNICIPI	TREBALL
Mrf Pouet de Félix	La Pobla de Benifassà	Tales i podes d'arbres afectats pel temporal. <i>P. nigra</i> : 3 exemplars.

3. Senyalització de microreserves

En compliment de l'Ordre de 7 de desembre de 1995, de la Conselleria d'Agricultura i Medi ambient, per la qual es regula la senyalització de microreserves de flora, durant el temps

d'execució de la proposta s'ha procedit a la senyalització de les microreserves declarades, la substitució o reposició de piquetes i cartells en mal estat i la senyalització de les microrreserves en projecte (les que estan en fase de redacció de l'esborrany del pla de gestió). Cadascuna de les piquetes ha sigut marcada amb un nombre.

Durant 2018 s'ha substituït el cartell de la microreserva de flora "Punta de Solà d'En Brull" (Pobla de Benifassà)) que es trobava en mal estat.

4. Treballs en microrreserves

En 2018 la brigada de RN2000 va realitzar una sèrie de treballs de manteniment en les microreserves que es detallen a continuació:

MICRORRESERVA	TREBALL
Racó Presseguers	Desbrossaments de pista d'accés. Presa de mostres de <i>P. dertosensis</i> sol·licitada per Universitat d'Alacant.
Salt de Robert	Revisió de piquetes i cartells. Presa de mostres de <i>P. dertosensis</i> sol·licitada per Universitat d'Alacant.
Punta de Solà d'En Brull	Manteniment senda d'accés.
Font de l'Ombria	Revisió de piquetes i cartells. Presa de mostres de <i>P. dertosensis</i> sol·licitada per Universitat d'Alacant.
Portell d l'Infern	Repàs a la senda accés. Presa de mostres de <i>P. dertosensis</i> sol·licitada per Universitat d'Alacant.
Mas del Peraire	Repàs a la senda accés. Presa de mostres de <i>P. dertosensis</i> sol·licitada per Universitat d'Alacant.
Molí de l'Abat	Eliminació d'espècies exòtiques invasores: 80 kgs de rebrots de <i>Robinia pseudoacacia</i>

5. Treballs específics

En 2018 s'han fet els següents treballs específics en l'àmbit del Parc:

TREBALL	MUNICIPI	DESCRIPCIÓ
Construcció hacking trencalossos	Rosell	Transport de material, instal·lació d'estructures metàl·liques i fer 3 nius, un d'ells sobre una base de maçoneria en sec. Col·locar una pantalla paravent i una tanca perimetral en tota la zona. Col·locar barana protectora i instal·lar tubs d'alimentació. Fer un abeurador i la fonamentació de la casa de vigilància. Col·laborar amb la construcció de la casa de vigilància.

Instal·lació tanca abeurador	Castell de Cabres	Instal·lar una tanca en el perímetre d'una bassa-abeurador per a evitar molèsties al bestiar (38 varetes de ferro corrugat i 100 m de tanca).
------------------------------	-------------------	---

6. Resum d'inversions

A continuació, es relaciona la inversió realitzada al Parc Natural de la Tinença. En la taula s'especifica la zona on s'han estat fent treballs, el terme municipal on se situa i el cost aproximat d'aquests treballs durant els mesos de gener a desembre de l'any 2018.

Terme Municipal	Zona de treball	Inversions realitzades (€)
Pobla de Benifassà	Font de la Ombría	865
Pobla de Benifassà	Salt de Robert	865
Pobla de Benifassà	Portell de l'Infern	865
Pobla de Benifassà	Punta de Solà d'En Brull	865
Pobla de Benifassà	Font de l'Ombría	865
Pobla de Benifassà	Pouet de Fèlix	865
Pobla de Benifassà	Molí de l'Abat	1.730
Pobla de Benifassà	Racó Presseguers	865
Pobla de Benifassà	Mas del Peraire	865
Rossell	Construcció hacking trencaossos	15.570
Castell de Cabres	Tanca abeurador	1.730
Total inversions		25.950 €

El càlcul està realitzat multiplicant els dies que la brigada ha estat treballant en la zona pel cost de la brigada per dia, sense incloure el material (cartells, senyals, plantes, etc).

c.- Brigades de Conservació del Parc

Han realitzat els següents treballs relacionats amb la conservació d'hàbitats:

- Condicionament i manteniment de punts d'aigua, fonts, abeuradors i basses.
- Eliminació d'espècies al·lòctones i especialment d'exemplars de xiprer que són reutilitzats per a l'elaboració de baranes, peu de cartells, etc.
- Plantacions.
- Seguiment i manteniment del projecte LIFE Renaix el bosc.
- Conservació del lliri pudent.

A continuació es detallen algunes de les actuacions en matèria de conservació d'hàbitats:

TIPUS D'ACTUACIÓ	TREBALL
Condicionament i millora de fonts, punts d'aigua i bassis	Font del Noto
	Font de la Parra
	Font del Preguntó
	Font de la Canal
	Font del Salze
	Font de Mossen Gaspar
	Font de Cocons
	Font del Pi
	Font de Grillos
	Font Freda
	Font del Corral del Convent
	Font de l'Obaga
	Font de Montsò
	Font del Teix
Font de la Fou	
Tractaments de la vegetació	Eliminació de xiprers i cedres en muntanyes de Generalitat Treballs de conservació de la població de lliri pudent de la Font dels Rossegadors.
	Desbrossamet de finques del projecte LIFE Renaix el boc: hort clonal d'oms de muntanya i parcela del Ballestar
Plantacions	Plantació d'aurons i altres espècies a la finca del mas del Peraire
	Seguiment i reposició de protectors en plantacions del projecte LIFE Renaix el bosc
Eliminació residus	Recollida de safates forestals del llit sec de l'embassament arrossegades fa anys per una riuada

4.3 Conservació del Patrimoni Cultural i Etnogràfic

En aquest context s'emmarquen aquells projectes o actuacions destinades a la protecció i conservació del patrimoni etnogràfic de l'àmbit del PORN.

a.- "Projecte de Manteniment de la xarxa de sendes"

Antigament els habitants de la Tinença disposaven d'una xarxa de sendes pròpies, que en la majoria d'ocasions coincideix amb les actuals rutes senderistes, que complien la funció de camins ramaders, de comunicació entre masos i entre pobles de la comarca. En l'àmbit del Pla d'Ordenació de Recursos Naturals de la Tinença de Benifassà es va marcar i homologar, en el seu moment, una extensíssima i molt valuosa xarxa de sendes de xicotet i mitjà recorregut que, desafortunadament, amb el pas dels anys i per falta de manteniment corren el risc de desaparèixer. Des del Parc pretenem recuperar els camins tradicionals i promoure'ls com un valor afegit a les rutes senderistes.

Els objectius generals d'aquest projecte estan compresos entre els establits pel Pla d'Ordenació de Recursos Naturals.

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Donar un servei més ampli al turista-senderista que visita el Parc.
	Recuperar i realçar el significat cultural de les rutes.
	Registrar un llistat de rutes tradicionals i georeferenciar el seu itinerari cartogràficament.

Taula: objectius del projecte de manteniment de la xarxa de sendes

Font: elaboració pròpia

Els tipus de treballs que es realitzen en les sendes són:

- Adequació d'itineraris.
- Desbrossament de la vegetació.
- Podes de branques que envaeixen l'itinerari.
- Retirada de pedres.
- Anivellament de la senda.
- Correcció de l'erosió hídrica.
- Realització d'escalons.
- Col·locació de senyals

Les sendes i rutes en què han actuat les brigades de manteniment del Parc Natural durant 2018 són:

- Ruta groga (Mas de Boix)
- Ruta roja (Fredes-Portell-Salt-Fredes)
- Rutes blava i verda (embassament i penya de l'Àguila)
- GR7
- Ruta circular del PN
- Ruta dels Maquis
- Camino de la Rogativa de Vallibona a Pena roja de Tastavins.
- Via pecuària Colònia Europa-Fredes
- La Pobla-Mas del Esparver-Bel
- Els Ullals-Coll de la Creu
- Camí de Vallibona al Turmell
- Senda del Molí Rico.
- Ruta de les Coves de Bel

Per altra banda, dir que s'han realitzat tasques de manteniment de pistes consistentes fonamentalment en desbrossaments, podes, retirada d'arbres, retirada de pedres i reparacions menors. Durant 2018, per s'han realitzat actuacions en les següents pistes de l'àmbit del PORN:

- Pista de Vallibona a Castell de Cabres.
- Pista del Magraner.
- Pista de la Tenalla.
- Pista del Pi Pastor
- Pista del Mas de Marquet al Mas de Boix.
- Pista de l'Esquetxe.
- Pista de la Font del Teix.
- Pista del Forn del Vidre.
- Pista del Viver Forestal al Centre de Recuperació de Fauna.

b. "Projecte de Pedra seca"

En tot el territori del Parc Natural de la Tinença de Benifassà trobem valuosos elements històrics, com és el cas de les construccions en maçoneria i pedra seca. Es tracta d'una tècnica de construcció tradicional realitzada històricament amb un especial interès etnogràfic. Actualment perviuen nombroses estructures d'aquest tipus en un estat de conservació més o menys acceptable, però moltes altres necessiten una restauració.

Amb aquest projecte pretenem continuar el llegat cultural, agrícola, ramader i econòmic de la regió, sense oblidar el paisatge de la Tinença i el valor ecològic afegit d'aquestes estructures com a refugi i corredor biològic de multitud d'espècies. Els objectius d'aquest projecte s'enumeren a continuació:

OBJECTIUS DEL PROJECTE "PEDRA SECA"	Recuperar el paisatge i els valors culturals que aporten aquesta tècnica de construcció.
	Aconseguir un registre cartogràfic d'aquestes estructures, discernint aquelles que necessiten restauració.
	Incloure aquests elements com a elements a visitar en les rutes interpretatives.
	Ampliar els recursos turístics i educatius del Parc utilitzant algunes estructures excepcionals com a model.

Dins d'aquest projecte, les actuacions realitzades per les brigades de manteniment del Parc Natural durant 2018 han sigut:

- Condicionament i accés a la Nevera de Bel.
- Condicionament de la Nevera de Cap de la Serra.
- Condicionament del Pou de la Teuleria de la Pastora.
- Condicionament de la coberta de pedra de la Font de l'Obaga.
- Condicionament del Forn de Calç del Barranc del Salt.
- Manteniment del Forn de Calç de l'embassament.
- Construcció mur de pedra en la senda del Mas de la Solana.
- Reparació del mur de pedra en la senda del Mas de Trinxant.

Tots els treballs que s'han detallat en aquest apartat han sigut executats per les Brigades de Conservació i Manteniment del PN.

4.4 Adquisició i Millora del Coneixement

a.- Inventaris

Durant 2018, s'ha continuat realitzant l'inventari dels recursos naturals i culturals del Parc Natural per a constituir el registre dels dits recursos. Els elements que s'inventarien són:

- Patrimoni Històric i Arquitectònic: pous de neu, molins, esglésies, ermites, masies emblemàtiques, forns de calç, i altres béns amb interès cultural.
- Recursos Naturals: microreserves de flora, arbres monumentals, boscos emblemàtics, fonts, rutes, barrancs, reserves de fauna, punts singulars, mines de ferro, basses, etc.

Es van recollir dades de diversos **arbres d'interès especial**, que es comparteixen amb els responsables del Catàleg d'Arbres Monumentals de la Comunitat Valenciana.

També es col·labora amb el projecte **LIFE Red Bosques** en la identificació i caracterització de **rodals de bosc madur**.

- Patrimoni arqueològic: pintures rupestres, coves d'interès espeleològic, coves d'interès arqueològic, etc.
- Tradicions culturals: festes, romeries, etc.
- Equipaments d'Ús Públic: d'acolliment, d'informació i àrees recreatives.

b.- Seguiment

1. Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton (*Austropotamobius pallipes*) a la Comunitat Valenciana

La revisió de la població de cranc de riu del Salt va ser realitzada per membres del Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre i de l'Equip de Seguiment de Fauna Amenaçada de la Comunitat Valenciana. Els resultats estan reflectits en el Pla d'Acció per a la Conservació del cranc de riu autòcton exposat anteriorment en l'apartat 4.1.c.1.

5. PLANIFICACIÓ I GESTIÓ PER A LA INTEGRACIÓ SOCIOECONÒMICA

5.1. Programa de Comunicació i Divulgació

a.- Campanyes específiques

El patrimoni natural i cultural del territori de la Comunitat Valenciana és, sens dubte, excepcional. L'objectiu principal de la declaració dels Parcs Naturals és la conservació d'aquests territoris, preservant el seu privilegiat patrimoni ambiental i cultural, promocionant la seua valoració i facilitant l'ús i gaudi de manera ordenada i sostenible.

A més, els Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana presenten un gran potencial per a l'enfortiment, la renovació i la diversificació territorial de l'oferta cultural, d'oci i turisme de la nostra Comunitat, potencial que ha de ser aprofitat al màxim per a la dinamització socioeconòmica de les poblacions localitzades en l'àrea de cada Parc Natural. Amb l'ànim de reforçar aquests aspectes que suposen els nostres Parcs Naturals, la Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural ha realitzat una sèrie de campanyes:

LA DONA EN LA CONSERVACIÓ DE LA NATURA

13 de març.

Reunió y col·loqui amb les dones majors de la Pobla de Benifassà.

15 participants.

DIA DE L'ARBRE

17 de març.

Plantació popular d'espècies forestals a la finca del Mas del Peraire.

13 participants.

DIA MUNDIAL DE L'AIGUA

31 de març.

Passejada pel riu Sénia descobrint la seua vegetació de ribera, els animals que l'habiten i els aprofitaments de les seues aigües al llarg del temps.

19 participants.

MILLOREM LA NOSTRA SALUT I GAUDIM DELS NOSTRES PARCS NATURALS

14 d'abril.

Ruta senderista fins a la Pena de Bel.

18 participants.

Foto: participants en les activitats de le campanyes
Font: arxiu del PN

DIA EUROPEU DELS PARCS NATURALS

19 de maig.

Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors.

29 participants.

DIA MUNDIAL DEL MEDI AMBIENT

17 de juny.

Visita als til·lers del Barranc de l'Avellanar.

12 participants.

CONSUMEIX AMB RESPONSABILITAT, PROTEGEIX ELS NOSTRES HÀBITATS

10 de novembre

Ruta senderista des de Fredes fins al Portell de l'Infern

DIA INTERNACIONAL DE LES MUNTANYES

15 de desembre.

Ruta senderista a la Serra de la Creu.

14 participants.

DESCOBREIX LA NATURA AMB ELS TEUS SENTITS

16 de desembre.

Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors amb material adaptat a persones amb discapacitat visual.

5 participants.

b. - Pàgina web del Parc Natural

En el web del Parc (www.parquesnaturales.gva.es/va/web/pn-tinenca-de-benifassa) hi ha informació general de l'espai protegit, de les rutes senderistes, activitats... Al llarg de 2018 s'han comptabilitzat **12.088 sessions** de **8.892 usuaris**.

c.- Twitter de la xarxa de Parcs Naturals de la CV

Es tracta d'un espai on donar a conèixer els Parcs Naturals i la seua actualitat.

El resum dels twitts publicats sobre el Parc Natural de la Tinença durant 2018 és:

TWEETS	78
IMPRESSIONS	160.169
INTERACCIONS	5.430
RETWEETS	513
RESPOSTES	20
M'AGRADA	1.282

d. - Aparicions en mitjans de comunicació

Els mitjans de comunicació constitueixen una eina d'informació i difusió molt eficaç per als espais naturals i, en aquest sentit, el Parc Natural de la Tinença de Benifassà els utilitza com un canal de difusió de les seues activitats, dels valors mediambientals i culturals o dels treballs realitzats al llarg de l'any.

Durant el 2018 el Parc Natural ha sigut protagonista en diversos mitjans de comunicació.

- Ràdio:

Hi han sigut diverses les aparicions en ràdio. Per exemple:

- Reportatge sobre la ruta roja del Parc al programa "Caminantes" de RNE5.
- Entrevista a Joana Cerdà, presidenta de la Junta Rectora del Parc, per al programa "Samaruc Digital" de À Punt Ràdio.

- Prensa:

Algunes de les notícies aparegudes en premsa han sigut:

<h3>El quebrantahuesos vuelve a la Tinença de Benifassà</h3> <p>Mónica Oltra con uno de los ejemplares de quebrantahuesos. / ONA</p> <h4>El Parque Natural acoge dos nuevas crías tras más de un siglo desde su desaparición</h4> <p>EUROPA PRESS Miércoles, 30 mayo 2018, 7:17</p> <p>El Parque Natural de la Tinença de Benifassà (Castellón) ha acogido este miércoles la llegada de las dos primeras crías de quebrantahuesos --Gypaetus barbatus- o 'trençalòs', en valenciano- conocido también localmente como 'crebalòs'-, que desapareció de la zona en el XIX.</p> <p>Las crías han llegado a Bel, una pedanía de Rossell, donde las esperaban la vicepresidenta del Consell, <u>Mónica Oltra</u>, y la consellera de Medio Ambiente, <u>Elena Cebrían</u>, junto con responsables municipales de la comarca y de las entidades que han colaborado en el proyecto de reintroducción de este ave en la zona, además de técnicos de la Conselleria y vecinos de las poblaciones cercanas, detalla la Generalitat en un comunicado</p>	<h3>Así de espectacular luce la Tinença de Benifassà tras las últimas lluvias</h3> <h4>Visita esta zona natural este fin de semana con una actividad organizada</h4> <p>Así de espectacular luce la Tinença de Benifassà tras las últimas lluvias - @GVAparcs</p> <p>X. E. 13/06/2018</p> <p>En las últimas semanas, la lluvia ha sorprendido a los castellonenses por su permanente presencia en forma de tormentas y gotas frías. Más allá de las molestias e inundaciones, que haya podido causar, el interior de Castellón luce espectacular.</p> <p>Un ejemplo de ello son las imágenes de la Tinença de Benifassà que ha compartido la cuenta de Twitter de los parques naturales de la Generalitat, donde se ven ríos y saltos que llevan una cantidad de agua de lo más inusual.</p> <p>Así que es una buena ocasión para acercarse a este parque situado en el límite de la provincia con Cataluña y Aragón. ¿Y qué mejor manera de hacerlo que conociendo los ulos del municipio de <u>Coratà</u>, situados en el <u>barrenc de l'Avellanar</u>? <u>Inscríbete</u> y disfruta de la naturaleza de Castellón. </p>
--	--

Imatges: exemples de notícies aparegudes en els mitjans durant 2018
Font: arxíu del PN

- Televisió:

Imatges: gravació del programa GR7
Font: arxiu del PN

Participació del personal del parc en la gravació del programa "GR7" de À Punt

e.- Publicacions del Parc Naturals

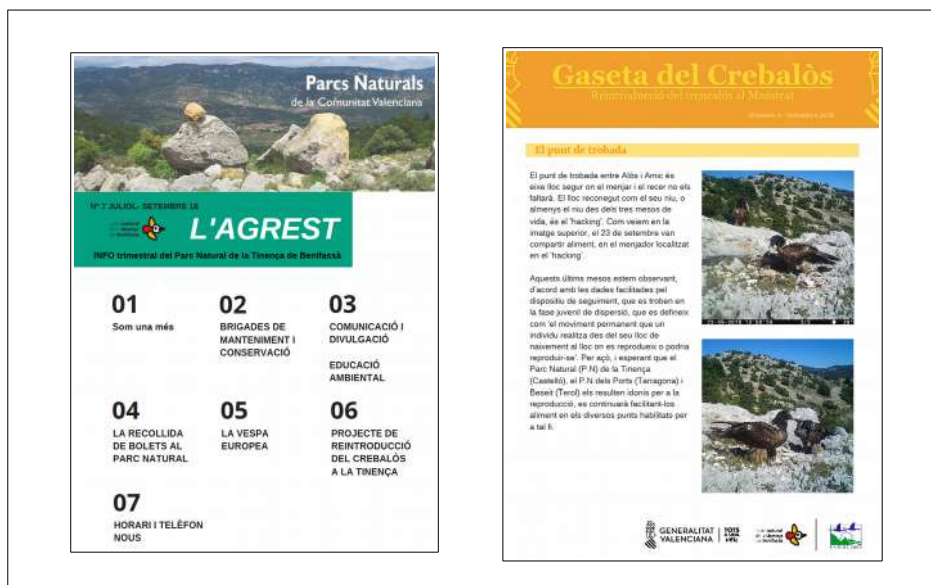
1. Butlletí informatiu "L'AGREST"

Butlletí trimestral on s'informa dels treballs de les Brigades del Parc, de les diverses activitats organitzades, i es tracten diferents temes com per exemple el canvi climàtic. A més es compta amb col·laboradors que profunditza'n en aspectes com fauna, flora o història.

2. Gaseta del Crebalòs

Publicació per a la difusió dels aspectes més interessants del Projecte de reintroducció del trenalòs.

Ambdós es poden consultar en el web del Parc i també són enviats per correu electrònic a les persones subscrites a la nostra llista de distribució.

5.2 Programa d'Educació Ambiental

a.- Projecte "Escoles al camp"

La finalitat del projecte és la de generar una consciència davant els problemes ambientals actuals i sensibilitzar de la fragilitat dels nostres ecosistemes fomentant els comportaments respectuosos i compromesos amb la conservació del patrimoni natural.

El Programa "Escoles al Camp" està dirigit a escolars de diferents nivells. En cadascun d'ells es pretén una aproximació a la naturalesa que integre els aspectes ambientals així com els culturals, socials i econòmics de les poblacions humanes, de manera que es fomenti no solament el coneixement, sinó també la sensibilització cap als problemes ambientals i l'adopció d'actituds respectuoses i compromeses amb el medi.

Durant 2018 les activitats realitzades han sigut:

- **27 de març.** Xarrada als alumnes de l'IES José Vilaplana de Vinaròs en la casa forestal de la Tenalla.

Nombre de participants: 40

- **28 de març. DIA DELS BOSCOS.** Activitat amb els alumnes del col·legi "El Coll" de la Pobla de Benifassà sobre la importància dels boscos i la seua conservació.

Nombre de visitants: 15

- **12 d'abril.** Visita al centre d'interpretació del Parc d'estudiants de la Universidad de Castilla-La Mancha.

Nombre de participants: 15

- **27 d'abril.** Visita d'alumnes de l'IES José Vilaplana de Vinaròs al centre d'interpretació del Parc Natural i al poblat iber de la Morranda.

Nombre de participants: 45

- **3 de maig.** A sol·licitud del Colegi Rural Agrupat "Els Ports" es va participar en l'activitat *Àrids i Medi Ambient* que va tindre lloc a les instal·lacions de l'empresa Vega de Moll a Morella. Va ser una bona oportunitat per a donar a conèixer els valor del Parc Natural a un gran nombre d'alumnes de l'entorn.

Nombre de participants: 285

- **30 de maig.** Arribada de les primeres cries de trençalòs a Bel. Activitats amb alumnes dels aularis de la Pobla de Benifassà i Rossell del CRA la Bardissa.

Nombre de participants: 25

- **5 de juny.** Activitat al voltant del trençalòs en les instal·lacions del Centre de Recuperació de fauna del Forn del Vidre amb alumnes dels aularis de la Pobla de Benifassà i Rossell del CRA la Bardissa.

Nombre de participants: 35

- **28 de setembre.** Visita al centre d'interpretació del Parc dels alumnes del col·legi "El Coll" de la Pobla de Benifassà.

Nombre de visitants: 12

- **21 de novembre.** Activitat per a celebrar la Setmana Europea de la Prevenció de Residus al col·legi El Coll de la Pobla de Benifassà.

Nombre de participants: 13

Data	Centre educatiu	Activitat	Nombre de participants
27/03/2018	IES José Vilaplana de Vinaròs	Xarrada del Parc Natural	40
28/03/2018	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla	Dia dels Boscós	15
12/04/2018	Universidad de Castilla-La Mancha	Visita al centre d'interpretació	15
27/04/2018	IES José Vilaplana de Vinaròs	Poblat iber de la Morrandia i centre d'interpretació.	45
03/05/2018	Col·legi de Forcall	Activitats en la jornada dels àrids i medi ambient	285
30/05/2018	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla i Rossell	Arribada de les cries de trençalòs	25
05/06/2018	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla i Rossell	Activitat del trençalòs en el CRF	35
28/09/2018	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla	Visita al centre d'interpretació	12
21/11/2018	CRA La Bardissa. Aulari de La Pobla	Setmana Europea de la Prevenció de Residus	13
Total participants			485

Taula: activitats del programa d'Educació Ambiental durant 2018

Font: elaboració pròpia

b.- Projecte “Pas a pas descobrim el Parc Natural”

Quan es va engegar l'Equip tècnic del Parc, en 2007, es va detectar que hi havia un gran desconeixement del territori del Parc. Si bé era un espai molt conegut per a la gent amb tradició excursionista de la província de Castelló, no ho era per a la població en general. A més, el desconeixement sobre la figura recent de Parc Natural era absolut. Es va constatar la necessitat de difondre el Parc Natural i els seus valors (biodiversitat, estat de conservació, paisatges, etc.). Així doncs, des de l'any 2007 es va començar a programar excursions interpretatives per a donar a conèixer el Parc Natural i els valors naturals que el caracteritzen, la bellesa de la naturalesa de la Tinença i la diversitat d'ambients, a més de transmetre una actitud de respecte cap al medi natural.

La finalitat de les eixides interpretatives és veure in situ els paisatges i entendre per què tenen eixes estructures i espècies. Al mateix temps l'Equip Tècnic intenta transmetre la importància de la conservació del medi natural, ressaltar la petjada deixada per l'ésser humà en el medi i explicar la forma de vida dels antics pobladors de la Tinença.

En l'elecció dels recorreguts es prefereix que siguin itineraris circulars que no duren més de cinc hores. En aquest projecte també tenen cabuda les activitats realitzades amb visites concertades com per exemple amb associacions culturals, escoles d'estiu, universitats, etc. que s'han posat en contacte amb el Parc per a fer un itinerari de caràcter interpretatiu.

Alguns dels objectius específics d'aquest programa i al mateix temps de les activitats d'interpretació del patrimoni són:

OBJECTIUS DEL PROJECTE	Donar major divulgació a l'Espai Protegit
	Estendre la responsabilitat en la conservació del Parc
	Inculcar un comportament de respecte cap al medi natural

Taula: objectius del projecte Pas a Pas descobrim el Parc Natural
Font: elaboració pròpia

Durant el 2018, dins del Programa d'Interpretació del Patrimoni, han visitat el Parc Natural 154 persones. A continuació s'indiquen les activitats realitzades, algunes de les quals ja han sigut nomenades amb anterioritat per formar part d'alguna de les campanyes que s'han dut a terme:

A caminar a la Tinença! La solana del Ballestar

25 de febrer
35 participants

Passejada pel riu Sénia.

31 de març.
19 participants.

Ruta senderista fins a la Pena de Bel.

14 d'abril.
18 participants.

Visita als til·lers del Barranc de l'Avellanar.

17 de juny.
12 participants.

A caminar a la Tinença! Des de Fredes fins al Portell de l'Infern.

10 de novembre
27 participants.

A caminar per Vallibona! Ruta des del Molí de la Torre.

8 de desembre.
29 participants.

Ruta senderista a la Serra de la Creu.

15 de desembre.
14 participants.

c.- Altres activitats

A més de les rutes interpretatives, també s'estan incorporant altres activitats que mantenen els objectius del Programa d'Interpretació enriqueixen l'oferta del Parc i atrauen un tipus de participants més variat:

Participació del director conservador del Parc Natural en les Jornades dels Maquis amb la xarrada "**La Tinença de Benifassà espai natural dels maquis**"

12 de maig.
75 participants.

Foto: ruta pel camí vell de Fredes
Font: arxiu del PN

Difusió del **Projecte de reintroducció del Crebalòs a la Tinença**. Xarrades divulgatives i activitats d'educació ambiental.

Al llarg de l'estiu en diversos pobles del Parc.

320 participants

Solta popular de crancs al riu Cervol al seu pas per Vallibona. Col·laboració amb el Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la CV.

7 d'agost.

28 participants.

Visita a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors

28 d'octubre

28 participants

Fotos: xarrada a Coratxà sobre el Projecte de reintroducció del Crebalòs

Data	Campanya	Activitat	Nombre de participants
24/02/2018		A caminar a la Tinença! La solana del Ballestar	35
13/03/2018	La dona en la conservació de la natura	Dones i medi rural	15
17/03/2018	Dia de l'Arbre	Els aurons del Mas del Peraire	13
31/03/2018	Dia Mundial de l'Aigua	Un riu de vida	19
14/04/2018	Millorem la nostra salut i gaudim dels nostres parcs naturals	A caminar a la Tinença! De Bel a la Mola de la Pena	18

12/05/2018		Xarrada en les Jornades dels Maquis de la Tinença de Benifassà	75
19/05/2018	Dia Europeu dels Parcs Naturals	Art mil·lenari. Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors.	29
17/06/2018	Dia Mundial del Medi Ambient	Els til·lers de Coratxà	12
Estiu 2018		Difusió del Projecte de reintroducció del Crebalòs a la Tinença.	320
07/08/2018		Solta popular de crancs al riu Cervol	28
28/10/2018		Art mil·lenari. Visites a les pintures rupestres de la Cova dels Rossegadors.	28
08/12/2018		A caminar per Vallibona! Ruta des del Molí de la Torre	29
15/12/2018	Dia Internacional de les Muntanyes	Pujada a la Serra de la Creu	14
16/12/2018	Descobreix la natura amb els teus sentits	Sent l'art mil·lenari	5
Total activitats			20
Total participants			640

Taula: activitats incloses en els programes de Comunicació i Divulgació, i d'Interpretació del Patrimoni
Font: elaboració pròpia

5.4 Programa de Desenvolupament Socioeconòmic del Parc Natural

a.- Marca Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

En el Parc hi ha una empresa certificada amb la marca. Es tracta d'**ITINERANTUR**, que realitza interpretació del patrimoni a través de rutes guiades en els parcs naturals de la província de Castelló.

5.5 Planificació i Gestió de l'Ús Públic.

a.- Programa d'Equipaments i correcció d'impactes derivats de l'Ús Públic.

1. Observatori d'aus necròfagues

Aquest observatori és un recurs interessant d'ús públic per al Parc Natural, ja que està inclòs en la zona ZEPA L'Alt Maestrat, Tinença de Benifassà, Turmell i Vallivana.

En 2018 les Brigades del Parc van fer en ell diversos treballs de reparació i manteniment.

2, Mas de Boix

Al mas de Boix durant 2018 s'han desbrossat els voltants de les instal·lacions.

3. Ombries de Benifassà

A l'àrea recreativa de les Ombries de Benifassà el treball de recollida de residus va a càrrec de les brigades de Senda Verda. Per banda de les brigades del Parc Natural es realitza una revisió periòdica de neteja i condicionament de la zona.

4. Mirador del Salt

S'han fet treballs de manteniment dels accessos, tanques i vegetació.

5. Rutes de Parc Natural

Periòdicament es realitza una revisió de totes les rutes del Parc Natural per tal de detectar necessitats de reparació i condicionament d'estructures de pedra o fusta, així com procedint a la retirada de pedres i branques que hagen pogut caure sobre la ruta.

b.- Programa de Senyalització.

Durant 2018 s'han realitzat tasques de manteniment de les senyals existents i s'han col·locat algunes noves d'identificació de llocs condicionats.

També, s'ha incorporat una nova senyalització en diversos punts punts de les carreteres de Parc indicant la localització del Centre d'Interpretació al Ballestar

Foto: senyal en l'encreuament d'El Ballestar
Font: arxiu del PN

c.- Programa d'atenció al visitant i rutes.

1. Actuacions realitzades en 2018 amb els Punts d'Informació Col·laboradors (PIC) dels Parcs Naturals de la Comunitat Valenciana

Durant 2018 s'han repartit fullets informatius del Parc Natural als PICs perquè puguen repartir entre els turistes.

Es manté contacte amb els PICs perquè difonguen les activitats obertes al públic que s'organitzen des del Parc.

Les Tourist-Info acreditades en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà són: Oficina de Turisme de Morella, Oficina de Turisme de Sant Mateu, Oficina de Turisme de Vilafranca, Oficina de Turisme de Vinaròs, Oficina de Turisme de Traiguera, Oficina de Turisme de Tírig i Oficina de Turisme de La Pobla de Benifassà.

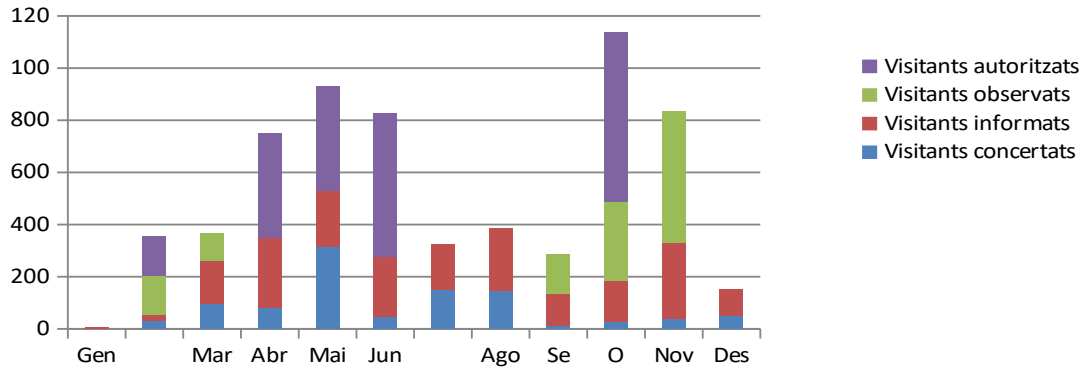
Caracterització del visitant

Al llarg del 2018 s'han comptabilitzat **6.351 visitants**. Caldria afegir tots aquells que vénen al Parc per lliure i dels quals no es té constància.

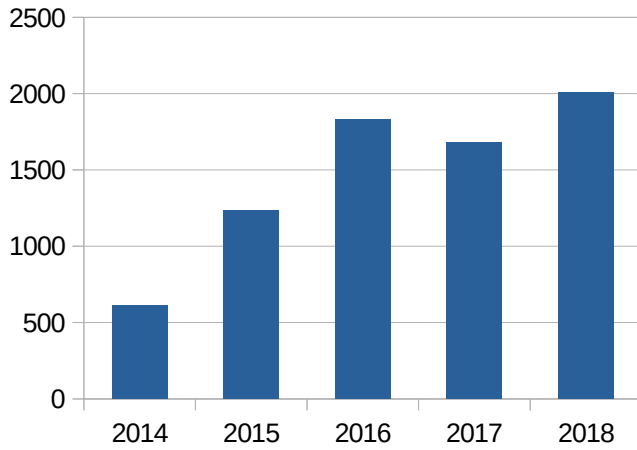
Els tipus de visites registrats són:

- Visites informades: s'atenen en el Centre d'Interpretació situat en El Bellestar i en les fires i diferents activitats en les quals es participa. Les consultes més freqüents són sobre el Parc Natural i els seus valors (rutes a peu, pobles per a visitar, llocs d'interès, fauna...)
- Visites concertades: es registren els visitants que participen en les diferents activitats que organitza el Parc Natural, rutes interpretatives, jornades específiques i altres activitats destinades a la difusió dels valors de l'espai i a l'augment del coneixement de la comarca per part de la població.
- Visites autoritzades: activitats esportives i culturals que es realitzen en el Parc i que necessiten autorització.
- Visites observades: són aquelles que no passen pel Centre d'Informació del Parc ni participen en cap activitat programada, però que s'han observat utilitzant un ús públic del Parc, per exemple, senderistes en una ruta oficial. Amb l'anàlisi d'aqueixos registres s'aspira a adquirir un millor coneixement de l'usuari i les seues necessitats d'atenció.

Cal destacar que després del lleuger retrocés de visitants informats de l'any anterior, en 2018 han tornat a créixer fins a superar els **2.000**. En el Centre d'Interpretació se n'han atès 1.900, el que suposa un 33% més que en 2017. Entre altres motius destaquen la col·locació de senyals en les carreteres indicant la seua localització i un horari més ample d'apertura a partir de setembre amb la incorporació d'una nova educadora ambiental.

Gràfic: evolució dels visitants en 2018
 Font: elaborat pel PN amb dades pròpies

Gràfic: evolució dels visitants informats 2014-2018
 Font: elaborat pel PN amb dades pròpies

6. DIRECCIÓ I ORGANITZACIÓ GENERAL

6.1 Gestió administrativa en l'àmbit del P.O.R.N.

- Suport als propietaris de terrenys inclosos en el Parc Natural de la Tinença de Benifassà.
- Suport a la població local quan així ho demane en la sol·licitud de subvencions, assessorament sobre normativa, etc.
- Assessorament als Ajuntaments en qüestions mediambientals.
- Gestions per a inclusió voluntària de nous terrenys en el Parc.
- Atenció i formació d'alumnes en practiques.
- Revisió dels documents d'ordenació i identificació de possibles millores.

6.2 Relacions i col·laboracions amb diferents organismes

a.- Conselleria d'Agricultura, Medi Ambient, Canvi Climàtic i Desenvolupament Rural

- Centre d'Investigació i Experimentació Forestal de la CV: Catàleg d'Arbres Monumentals.
- Projecte LIFE Red Bosques.
- Centre de Recuperació de fauna de Forn del Vidre.
- Agents Mediambientals de l'Oficina Comarcal de Sant Mateu

b.- Conselleria d'Educació, Investigació, Cultura i Esport

- Alumne en pràctiques provinent del Centre Autoritzat d'Ensenyaments Esportius FEMEVC

c.- Departament d'Ensenyament de la Generalitat de Catalunya

- Alumne en pràctiques provinent de l'Escola Agrària d'Amposta

d.- Col·laboradors en les activitats concertades realitzades al Parc Natural

- FUNDEM. Reserva del Mas del Peraire.
- Centre de Conservació d'Espècies d'Aigua Dolça de la CV.

- Centre de Recuperació de Fauna del Forn del Vidre.
- Ajuntaments dels municipis del Parc.
- Oficina de Turisme de La Pobla de Benifassà.
- Associacions de veïns de les poblacions del Parc.
- Grup de Dones de la Pobla de Benifassà.
- Associació per la Recuperació de la Tinença.

6.3. Expedients administratius

La gestió per banda del director-conservador comporta entre altres les següents tasques:

- Atenció, informació i col·laboració amb els diferents agents del territori: Ajuntaments, entitats, empreses, particulars, etc; i amb altres organismes oficials (Confederació Hidrogràfica del Xúquer, Diputació de Castelló, Conselleries, Agents Mediambientals, brigades Natura 2000 i, diferents departaments de la CAMACCDV, etc).

- Organització i coordinació del treball de les tasques encomanades a l'equip de difusió i educació ambiental del Parc.

- Organització, coordinació i supervisió dels treballs que realitzen les brigades del Parc Natural.

- Manteniment i coordinació dels serveis de les instal·lacions del Parc Natural (telefonía, electricitat, informàtica, neteja, etc).

- Redacció d'informes respecte a les directrius del PORN i de la Xarxa Natura 2000, sobre aquelles actuacions que tinguen com a àmbit territorial l'inclòs al PORN.

Aquest últim aspecte representa una part important del treball del director-conservador. Els informes es realitzen normalment a petició dels òrgans substantius de la Conselleria, la Direcció Territorial de Castelló i, la Direcció General de Medi Natural i d'Avaluació Ambiental.

7. FORMACIÓ

7.1 Formació

Al llarg de 2018 han fet les pràctiques formatives dos estudiants:

- Eric G.C. Estudiant del cicle formatiu de grau superior PAISATGISME I MEDI RURAL en l'Escola Agrària d'Amposta.

- Pau F.B. Estudiant de TÈCNIC ESPORTIU en el Centre Autoritzat d'Ensenyaments Esportius FEMECV.

7.2 Formació interna

En aquest apartat s'agrupen les jornades que des de la Conselleria o des de VAERSA es promouen oferint formació especialitzada als equips de treball per a exercir la seua tasca dins dels espais protegits.

V JORNADES D'EDUCACIÓ AMBIENTAL DE LA COMUNITAT VALENCIANA

Jornades organitzades pel CEACV en València del 27 al 29 de setembre. Assisteix un educador ambiental el 27 de setembre.

BENEFICIS DELS ECOSISTEMES AL BENESTAR HUMÀ

Jornada organitzada pel CEACV en Sagunt el 22 d'octubre. Assisteixen els dos educadors ambientals.

Foto: participants en la jornada de Beneficis dels ecosistemes al benestar humà

Font: CEACV

8. RESUM ECONÒMIC

8.1 Inversions 2018

BRIGADES PN	Base	% Coord.	Subtotal	Impost 4%	Materials	Total
	209.887,24	4.740,45	214.627,69	8.585,11	37.131,51	260.344,31
EDUCADORS AMBIENTALS	Base	% Coord.	Reforç+vac	Subtotal	Materials	Total
	43.710,00	11.454,52	1010,11	2.246,63	620,87	59.033,13
TOTAL 2018						319.377,43
TOTAL 2017						237.743,86
% Increment						25,56%

Taula: inversions al Parc Natural durant 2018.

Font: elaboració pròpia.

Nota: només s'inclouen les inversions concretes realitzades pel Servei d'Espais Naturals Protegits. Altres inversions han sigut realitzades pel Servei de Vida Silvestre (microrreserves i CRF Forn del Vidre), Serveis Territorials de Castelló (Senda Verda, Plagues, Viver Forestal), etc.

ANNEX 1: RESUM D'ACTUACIONS DE LES BRIGADES DEL PN

TIPUS ACTUACIÓ	DETALL	%	TOTAL
Patrimoni cultural	Neveres (Bel i cap de la Serra), forns de calç, povets, murs de pedra seca, etc.	5,1	5,1
Biodiversitat	Eliminació d'espècies exòtiques i actuacions sobre espècies protegides	3,6	19,7
	Col·laboració trencalòs (obertura de sendes, habilitació de punts d'alimentació)	4	
	Manteniment del canyet al Mas de Boix	2,5	
	Adequació de fonts	4,5	
	Plantacions i manteniment d'actuacions del Life Renaix el bosc	5,1	
Senders i rutes	Rutes oficials (groga, roja, verda, blava)	6,8	36,2
	Ruta circular àmbit PORN	6,4	
	GR-7	5,1	
	Ruta dels maquis	6,7	
	Altres (PR, Rogativa, Trinxant-Moleta del Terme, Turmell, etc)	11,2	
Infraestructures i prevenció d'incendis	Condicionament de pistes (Tenalla, Vallibona-Castell de Cabres, etc)	12,9	22,5
	Apertura de camí ramader (VVPP) a Fre	3,1	
	Condicionament de voltants del pantà, àrea de les Ombríes i instal·lacions Forn del Vidre	4,7	
	Voltants de Masos públics (Boix, Tenalla, etc)	1,8	
Manteniment i preparació de materials	Preparació de materials (tanques, postes, senyals, etc).	4,5	16,5
	Manteniment d'instal·lacions, vehicles, maquinària (inclou formació, reunions, etc)	12	
TOTAL			100,0

Nota: els percentatges es refereixen al conjunt de jornades de treball realitzades durant 2018.